• ΤΕΥΧΟΣ 25
• ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2021
• ΤΙΜΗ: 3 €

business Energy

ΚΩΣΤΑΣ ΣΚΡΕΚΑΣ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ «ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΦΤΩΧΕΙΑ»

- Οι προτεραιότητες της νέας ηγεσίας, οι αποκρατικοποιήσεις στο Μαξίμου
- Πηγαίνει για το β' τρίμηνο η πώληση της ΔΕΠΑ
- Ακόμα η ΡΑΕ να καθορίσει τις ταρίφες
- Μέσα στον μήνα η εκδίκαση της προσφυγής κατά Λαυρεντιάδη

■ ΠΑΝΔΗΜΙΑ

Γιατί δεν θα γυρίσουν όλοι οι εργαζόμενοι
στις δουλειές τους μετά το lockdown

■ ΑΓΟΡΕΣ

Οι προοπτικές και η επενδυτική
στρατηγική για το 2021

30-37

περιεχόμενα

EDITORIAL
Το μαγαζάκι στον Άγιο Δημήτριο, κ. Σταϊκούρα...
ΣΕΛ. 4

ΜΑΝΤΑΛΕΝΑ ΠΙΟΥ
Η ευκαιρία της πράσινης χρηματοδότησης
ΣΕΛ. 5

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΝΟΥΠΑΚΗΣ
Κανονικότητα: το παράδοξο του 2021
ΣΕΛ. 6

ΚΩΣΤΑΣ ΣΚΡΕΚΑΣ
Βιομηχανία και «ενεργειακή φτώχεια»
ΣΕΛ. 8

ΑΓΟΡΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ 2021
«Αν μπορείς να το ονειρευτείς, μπορείς και να το πραγματοποιήσεις»
ΣΕΛ. 14

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΑΡΙΝΟΥ
Η απορρύθμιση της αγοράς εργασίας, ελέω κορωνοϊού
ΣΕΛ. 19

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΓΕΩΡΓΑΣ
Η Τουρκία υπερεκτείνεται, προκαλεί και εξαντλείται οικονομικά και κοινωνικά
ΣΕΛ. 20

ΑΓΟΡΕΣ
Η επενδυτική στρατηγική φέτος
ΣΕΛ. 24

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ
Παίρνει μπροστά η μηχανή παραγωγής χρήματος
ΣΕΛ. 30

ΑΓΟΡΕΣ
Οι εξελίξεις για τις αγορές
ΣΕΛ. 38

RENAULT CAPTUR!
«Αυτοκίνητο του 2021» για την Ελλάδα
ΣΕΛ. 40

ΣΕΛΙΔΕΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
Τα δάνεια της Επανάστασης
ΣΕΛ. 42

PRESS BUTTON
Μικρές ειδήσεις και παρασκήνια από τον χώρο της ενέργειας και της οικονομίας:
Σελ. 44-45

business
Energy

Μηνιαίο περιοδικό για την ενέργεια, την οικομομία, τις επιχειρήσεις.
Κυκλοφορεί κάθε 1η του μήνα.
Η ψηφιακή έκδοση είναι διαθέσιμη στο site
businessenergy.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ MOTORI ΕΠΕ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:
Γιάννης Κανουπάκης
Έλενα Κρίτσαλου
Αγγελική Μαρίνου
Μανταλένα Πίου
Γιάννης Σταυρόπουλος
Έφη Τσιβίκα
Χάρης Φλουδόπουλος
Τάσος Φραγκούλης
Σταύρος Χαρίτος

ΣΧΕΔΙΑΣΗ:
Χριστίνα Μυρίλλα

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:
Εκδόσεις Motori ΕΠΕ
Δημ.Σούτσου 24Α
11521 Αθήνα
τηλ: 2106400281
info@businessenergy.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ:
ΚΑΜΠΥΛΗ ΑΕ

ΔΕΔΑ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ
ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΑΕΡΙΟΥ

Είμαστε ο εγχώριος πρωταγωνιστής κατασκευής νέων υποδομών διανομής φυσικού αερίου.

Η ΔΕΔΑ με αριθμούς:

7
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

2.372
ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΑ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΩΣ ΤΟ 2036

450
ΕΚΑΤΟΜ. ΕΥΡΩ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΕΩΣ ΤΟ 2036

173.562
ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΕΩΣ ΤΟ 2036

6.620
GWh ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΙΣ ΕΩΣ ΤΟ 2036

Στηρίζουμε με ΕΡΓΑ την βιώσιμη και αειφόρο ενεργειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας:

- με εφαρμογή των αρχών της Κυκλικής Οικονομίας στην υποδοχή και διανομή του τοπικά παραγόμενου Βιομεθανίου στα δίκτυά μας.
- με δυνατότητα υποδοχής και διανομής του εγχώρια παραγόμενου Πράσινου Υδρογόνου.

Δίνουμε ενέργεια στην Ελλάδα!

www.deda.gr

Το μαγαζάκι στον **Άγιο Δημήτριο,** κ. Σταϊκούρα...

Η κυβέρνηση έχει προϋπολογίσει άλλα 7,5 δισ. ευρώ στον φετινό Προϋπολογισμό για την αντιμετώπιση των απόνερων της πανδημίας από το δεύτερο κύμα, ή ένα τρίτο, το οποίο ήδη σαρώνει τη Δυτική και Βόρεια Ευρώπη. Ο υπουργός επί των Οικονομικών κ. Χρ. Σταϊκούρας προαναγγέλλει έναν ακόμα γύρο, τον 6ο, επιστρεπτέας προκαταβολής. Την ίδια στιγμή, το εμπόριο βρίσκεται σε απόγνωση. Γιατί οι επαγγελματίες σκέφτονται το «μετά». Την επόμενη μέρα. Μαζί με τη μικρομεσαία επιχείρηση και τα καταστήματα της γειτονιάς, σε απόγνωση περιέρχονται και μεγάλοι επιχειρηματικοί όμιλοι. Ο κ. Απ. Βακάκης, επικεφαλής της αλυσίδας παιχνιδιών Jumbo, επιχειρηματίας στιβαρός και τραχύς, φτάνει στο σημείο να δυσανασχετεί. Φανταστείτε τι θα συμβαίνει στο μαγαζάκι που πουλάει παντόφλες, στον Άγιο Δημήτριο...

Η περιπέτεια της πανδημίας έχει διέλθει του λυκόφωτος και όπως κάθε τραγωδία οδεύει στη λύση του δράματος. Οριοθετείται μετά τον Μάρτιο. Οι συνέπειες τραγικές. Μέχρι τότε, τι; Μόνο ένα παράδειγμα. Σημερινό. Ανακολουθίας; Μη έγκυρης προετοιμασίας; Απουσία ψυχραιμίας; Όπως θέλετε, πείτε το.

Ο κ. Σταϊκούρας ήταν αυτός που τον Οκτώβριο δήλωνε παρουσία των εκπροσώπων των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης ότι με την πληρωμή της δόσης του Νοεμβρίου οι φορολογούμενοι δεν θα έχαναν τη ρύθμιση των 120 δόσεων. Η σχετική ηλεκτρονική αίτηση δεν είχε βγει ποτέ. Κι αυτό διότι η κυβέρνηση επαναδιατύπωσε την πρόθεσή της, λες κι ο κόσμος έχει χρήματα να σκορπάει μέσα στην πανδημία για να καλύψει τα καπρίτσια του κ. Σταϊκούρα, ότι η επανασύνδεση με τις 120 δόσεις θα γίνει τελικά αν πληρωθεί η δόση του... Δεκεμβρίου. Έκπληκτοι φορολογούμενοι που πήγαν στις 29 ή στις 30 Δεκεμβρίου να πληρώσουν αυτή τη δόση της λύτρωσης, διαπίστωσαν ότι έχασαν τη ρύθμιση των 120 δόσεων. Από τον Μάρτιο που είχαν να πληρώσουν, είτε διαπιστώθηκαν άλλα χρέη παρελθόντων ετών, τα οποία ήταν υποχρεωμένοι να ρυθμίσουν, είτε το σύστημα της Εφορίας δεν είχε ενημερωθεί, παρά την πληρωμή, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν να απωλέσουν τη ρύθμιση. Κι αυτό συνέβη και σε εμπόρους, και σε ιδιώτες, και σε νοικοκυραίους. Δηλαδή, τη μεσαία τάξη που ορέγεται σε κάθε προεκλογική περίοδο κυβέρνηση και αντιπολίτευση...

Προφανώς αγνοούν το πώς λειτουργεί η αγορά. Αποτελεί επιτακτική ανάγκη της αγοράς, το λένε άλλωστε και οι φοροτεχνικοί, όπως πληροφορείται το «Business Energy», στις επαφές τους με τον υφυπουργό Οικονομικών κ. Απ. Βεσυρόπουλο, ο οποίος με τη σειρά του δείχνει τον... κ. Σταϊκούρα.

Ανεξάρτητα από το τι θα πουν οι θεσμοί, για την αγορά και τη μεσαία τάξη (για την οποία κόπτεται η κυβέρνηση, και η αντιπολίτευση, για να μην αναφερθούμε στο πώς εκφέρεται από τον «πολάκειο λόγο»), η κυβέρνηση καλείται να πάρει μέτρα μόλις τερματιστεί η περιπέτεια ελάφρυνσης των πληττόμενων. Που πλέον είναι η πλειονότητα της κοινωνίας, η οποία καλείται να πληρώσει δάνεια, δόσεις στην Εφορία, υποχρεώσεις, ανάγκες από τα 538 ευρώ...

Για πρώτη φορά επαγγελματικές και επιχειρηματικές ομάδες ομονοούν σε διευκολύνσεις των παραγωγικών δυνάμεων εκείνων που έχασαν την επαφή με την κανονικότητα πριν από 10 μήνες. Το ζήτημα είναι αν υπάρχουν κάποιοι να τους ακούσουν, αν έχουν χρόνο δηλαδή, επειδή δεν προλαβαίνουν να βγαίνουν στα κανάλια και τα ραδιόφωνα...

Της **ΜΑΝΤΑΛΕΝΑΣ ΠΙΟΥ**

Η ευκαιρία της πράσινης χρηματοδότησης

Το σχέδιο της ΔΕΗ για έξοδο στις αγορές με την έκδοση πράσινων ομολόγων εντάσσεται, μεταξύ άλλων, στην ευρύτερη πολιτική των εταιρειών από τον χώρο της Ενέργειας (και όχι μόνον) να αξιοποιήσουν την ευκαιρία που παρουσιάζει την περίοδο αυτή η πράσινη χρηματοδότηση, δίνοντας ταυτόχρονα το «παρών» στη μάχη για την Κλιματική Αλλαγή. Είναι κοινό μυστικό πως οι πολιτικές της Ε.Ε. για την Πράσινη Ανάπτυξη επιβάλλουν τον συνολικό αναπροσανατολισμό του τομέα της Ενέργειας καθώς και μεγάλες αλλαγές στο τοπίο της χρηματοδότησης. Ήδη η Ε.Ε. με τον οδηγό ταξινόμησης κατατάσσει τις διάφορες οικονομικές δραστηριότητες ανάλογα με το ανθρακικό τους αποτύπωμα, πράγμα που σημαίνει ότι δυσκολεύει η επενδυσιμότητα και η χρηματοδότηση εταιρειών από τους ρυπογόνους κλάδους.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), σύμφωνα με τους «Financial Times», σχεδιάζει την περικοπή αγορών ομολόγων που εκδόθηκαν από εταιρείες ορυκτών καυσίμων και άλλες ρυπογόνες βιομηχανίες. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) έχει ανακοινώσει ότι από το τέλος του χρόνου διακόπτει την παροχή δανείων σε εταιρείες ορυκτών καυσίμων, περιλαμβανομένου και του φυσικού αερίου, ενώ πολλές εμπορικές τράπεζες έχουν ήδη παρουσιάσει πράσινα προϊόντα για τους πελάτες τους, αυξάνοντας συνεχώς τον βαθμό της πράσινης δανειοδότησης στα χαρτοφυλάκιά τους. Πολλά funds δε διαμορφώνουν πακέτα μόνον για πράσινες επενδύσεις ή για επενδύσεις που καλύπτουν τα ευρύτερα κριτήρια ESG (Περιβάλλον-Κοινωνία-Διακυβέρνηση), δηλαδή χρηματοδοτούν επενδύσεις που δραστηριοποιούνται στους λεγόμενους βιώσιμους τομείς.

Η πρόεδρος της ΕΚΤ Κριστίν Λαγκάρντ έχει δεσμευτεί να καταστήσει την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής βασικό στοιχείο της στρατηγικής αναθεώρησης των στόχων και των εργαλείων της κεντρικής τράπεζας της ευρωζώνης. Η νέα στρατηγική αναμένεται να ολοκληρωθεί έως το δεύτερο εξάμηνο του 2021.

Περιβαλλοντικά λόμπι έχουν επικρίνει τις αγορές εταιρικών ομολόγων ύψους 248 δισ. ευρώ που έχει κάνει η ΕΚΤ, με το επιχείρημα ότι στηρίζουν ρυπογόνες βιομηχανίες, οι οποίες εκπέμπουν μεγάλες ποσότητες διοξειδίου του άνθρακα, όπως εταιρείες πετρελαίου και φυσικού αερίου, επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και αεροπορικές εταιρείες. Ας σημειωθεί ότι εταιρείες από τους κλάδους αυτούς εκδίδουν περισσότερα ομόλογα από όλους τους υπόλοιπους οικονομικούς τομείς.

Κεντρικές τράπεζες άλλων χωρών έχουν αρχίσει να εξετάζουν πώς μπορούν να αντιμετωπίσουν την κλιματική αλλαγή. Η Τράπεζα της Αγγλίας σκοπεύει να διενεργήσει κλιματικά στρες τεστ στις τράπεζες της Βρετανίας τον Ιούνιο του 2021, ενώ η Κεντρική Τράπεζα της Σουηδίας απομάκρυνε από τα συναλλαγματικά της αποθέματα ομόλογα που είχαν εκδοθεί από την Αυστραλία και τον Καναδά, επειδή αφορούσαν σε εταιρείες με υψηλές εκπομπές άνθρακα.

Η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ 9 (Fed) προσχώρησε πρόσφατα στο Δίκτυο για το Πράσινο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, μια κοινοπραξία 75 κεντρικών τραπεζών, συμπεριλαμβανομένης της Τράπεζας της Ελλάδος, που ιδρύθηκε για να υποστηρίξει τους στόχους του Παρισιού για το Κλίμα - ένα ακόμη σημάδι του πώς η Κλιματική Αλλαγή παίζει όλο και μεγαλύτερο ρόλο στην ατζέντα νομισματικής πολιτικής. Παρότι ο πράσινος αναπροσανατολισμός της ΕΚΤ συναντά αρκετές αντιδράσεις, καθώς αντιβαίνει στην αρχή της ουδετερότητας όσον αφορά στις αγορές ομολόγων, εντούτοις πολλοί οικονομολόγοι εκτιμούν ότι έχει ανοίξει ένας δρόμος χωρίς επιστροφή. Σε λίγα χρόνια τα κριτήρια ESG αναμένεται ότι θα γίνουν υποχρεωτικά, αναδιαμορφώνοντας τόσο τη στρατηγική των τραπεζών όσον αφορά στο προφίλ των δανειοληπτών όσο και το ίδιο το επενδυτικό τοπίο. Μία πρώτη επίπτωση που αρχίζει να γίνεται ορατή είναι η προσμέτρηση του κλιματικού κινδύνου στους ποιοτικούς δείκτες των τραπεζικών δανείων. Ήδη σχεδιάζονται κλιματικά στρες τεστ για τις ευρωπαϊκές τράπεζες. Με δεδομένο το ήδη βαρύ κλίμα από τις επιπτώσεις του Covid-19 στο τραπεζικό σύστημα και την άνοδο των κόκκινων δανείων, είναι προφανές ότι τα «πράσινα κριτήρια» θα θέσουν μία σειρά από επιπλέον επιφυλάξεις και περιορισμούς στις χορηγήσεις των τραπεζών.

Οι τράπεζες, όπως και άλλοι τομείς της Οικονομίας, πιέζονται να συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων για το Κλίμα και ταυτόχρονα να αναδιατάξουν το δανειοδοτικό τους χαρτοφυλάκιο προς τις επιχειρήσεις εκείνες που θεωρείται ότι θα είναι βιώσιμες στο μέλλον. Το κλιματικό ρίσκο ως κριτήριο για την ποιότητα του χαρτοφυλακίου τους θα οδηγήσει αργά ή γρήγορα σε υψηλότερα επιτόκια για τους ρυπαίνοντες και κάποια στιγμή στον αποκλεισμό τους. Το πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή ήδη γίνεται με τη σταδιακή μείωση της τραπεζικής έκθεσης στις μεγάλες ρυπογόνες δραστηριότητες. Στο μεσοδιάστημα, πάντως, η αγορά εκτιμά ότι τόσο η ΕΚΤ όσο και οι τράπεζες θα δώσουν την ευκαιρία και τη χρηματοδότηση στις επιχειρήσεις εκείνες που λαμβάνουν μέτρα για τη δραστική μείωση του ανθρακικού τους αποτυπώματος.

Κανονικότητα: το παράδοξο του 2021

Είναι, τουλάχιστον, αφελές να πιστεύει κάποιος ότι το 2021 θα είναι «σωτήριον έτος». Η βαριά κληρονομιά του περασμένου μας υποχρεώνει σε ένα γενικό reset, καθόσον η επιστροφή στην κανονικότητα που ξέραμε απλά... δεν υπάρχει! Η ελπίδα των εμβολίων, ήδη, δείχνει αχνή ενώ, σύγχρονοι φιλόσοφοι διατυπώνουν το ερώτημα: «Η διανομή τους θα είναι το μέγιστο ηθικό τεστ: θα κατορθώσει να επιβιώσει η αρχή της οικουμενικής διανομής, που θα καλύψει όλη την ανθρωπότητα ή θα διαλυθεί μέσα σε ευκαιριακούς συμβιβασμούς;». Παράλληλα, παρακολουθώντας τι συμβαίνει γύρω μας -όχι μόνο στην Ελλάδα-, σε μια προσπάθεια επίτευξης μιας ισορροπίας μεταξύ της καταπολέμησης της πανδημίας και της οικονομικής επιβίωσης, είναι ξεκάθαρο, ως τώρα, πως «λύση» αποτελεί μόνο το απόλυτο lockdown... Καθόσον, όλοι συνομολογούν, στην αυγή της καινούργιας χρονιάς, ότι η ανάκαμψη στην Ευρωζώνη «κινδυνεύει», μείζον ζήτημα προβάλλει, στα μέρη μας, στο οικονομικό-κοινωνικό πεδίο (και αντιστρόφως), η εργασία και, μάλιστα, με αξιοπρεπείς αμοιβές, που από διασφαλισμένο δικαίωμα ίσως γίνει «υπόθεση εργασίας». Τα καταστροφικά αποτελέσματα της πανδημίας, ανάμεσα στα άλλα, προκαλούνται και από τη μετανάστευση του εργατικού δυναμικού. Πώς να αντιληφθούμε την κρίση γενικότερα αν π.χ., δεν θυμηθούμε την κρίση της εξόδου επιστημονικού δυναμικού (brain drain), την έξοδο πολλά υποσχόμενων νεαρών γιατρών και νοσοκόμων που εγκατέλειψαν τις χώρες τους για να αναζητήσουν καλύτερα μεροκάματα και πρακτική εξάσκηση στο εξωτερικό.

Αποκαλύπτουν

Την ίδια ώρα, ΙΟΒΕ και ΣΕΒ μας αποκαλύπτουν, στις τελευταίες έρευνές τους, ότι το 60% των επιχειρήσεων θεωρεί πιο σοβαρές τις επιπτώσεις της πανδημίας από εκείνες της περιόδου της οικονομικής κρίσης. Ωστόσο, σχεδόν μία στις δύο (45,7%) των επιχειρήσεων προσδοκά πως οι επιπτώσεις θα έχουν σχετικά σύντομη διάρκεια, ως το τέλος του 2021, δηλαδή ένας ολόκληρος ακόμη χρόνος χαμένος... Και, από κοντά, η κυνική ομολογία: η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων (70%) δηλώνει ότι θα διατηρήσει σταθερό το προσωπικό της, με λιγότερο από το 10% να δηλώνει ότι θα προχωρήσει σε μείωση – φανταζόμαστε πόσο εύκολο είναι αυτό το 10% να «δέσει» με το βουβό υπολειπόμενο 20%, όσο η κατάσταση χειροτερεύει με κλειστές ή περιορισμένες επιχειρήσεις, λόγω των συνεχιζόμενων μέτρων κατά του Covid-19. Ως γενικό συμπέρασμα -πριν από το δεύτερο κύμα- προέκυψε ότι η έλευση του κορωνοϊού επηρέασε την έως τότε διαμορφούμενη αισιοδοξία για διαρκώς βελτιούμενη πορεία της οικονομίας και της αναπτυξιακής προοπτικής, επαναφέροντας μια σχετική αβεβαιότητα, ιδιαίτερα έντονα σε κάποιους κλάδους της οικονομίας.

Από την άλλη ωστόσο, αναδείχθηκαν τόσο η ανθεκτικότητα όσο και οι αυξανόμενες αντοχές ανάλογα με το επιχειρηματικό μέγεθος αλλά και τον κλάδο, όπως στην

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΝΟΥΠΑΚΗ**

περίπτωση της βιομηχανίας. Η ψυχολογία και η αντίληψη, πάντως, των επιχειρήσεων για τις συνεχιζόμενες μεταρρυθμίσεις παραμένουν θετικές... Ποιος, τι, πού, πότε, πώς και γιατί είναι -διαχρονικά- τα κύρια δημοσιογραφικά ερωτήματα, στα οποία δεν χωρεί απάντηση, διότι πρόκειται για «εκτιμήσεις» και ευσεβείς πόθους... Αφού, οι συμπληρωματικές έρευνες λένε ότι η κρίση του Covid επέτεινε τα δομικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, ενώ μειώθηκαν και οι προσδοκίες...

Σαντορίνη

Συναφώς, και, ορθώς, οι επιχειρηματίες θεωρούν ότι προτεραιότητες της κυβέρνησης προκειμένου να ανακάμψει η οικονομία από την κρίση της πανδημίας πρέπει να αποτελέσουν η εξασφάλιση της ρευστότητας σε ανταγωνιστικούς όρους (44,9%), καθώς και η διασφάλιση με κάθε μέσο της βιωσιμότητας εκείνων των επιχειρήσεων που έχουν πληγεί από την κρίση της πανδημίας (36,1%). Και, φυσικά, επισημαίνεται, ιδίως, ότι η αξιοποίηση του Ταμείου Ανάκαμψης και των λοιπών έκτακτων ευρωπαϊκών πόρων από τους οποίους θα διοχετευθούν, υπό αυστηρούς και χρονικά πιεσμένους όρους, 32 δισ. ευρώ περίπου στην ελληνική οικονομία, αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία χρηματοδότησης που δεν πρέπει να χαθεί! Έτσι, το οικονομικό επιτελείο, που δεν άλλαξε με τον ανασχηματισμό, παίρνει θέση για ένα αγώνα μετ' εμποδίων, που απαιτεί πρωτίστως τη στήριξη νοικοκυριών και επιχειρήσεων, άρα και την αποτελεσματική διαχείριση των πόρων στο άμεσο μέλλον. Ώστε, να προχωρήσει ταυτόχρονα και στη σταδιακή μείωση των ελλειμμάτων, γιατί μόνον με τον τρόπο αυτό θα κρατηθούν οι επενδυτές και θα είμαστε σε θέση να δανειζόμαστε από τις αγορές με λογικά επιτόκια. Όλα αυτά για να έχουμε κάποια προοπτική -αν δεν εκραγεί και η... Σαντορίνη-, περί τα τέλη του 2021 και βάλε. Κάτι άλλο;

ΚΩΣΤΑΣ ΣΚΡΕΚΑΣ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ «ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΦΤΩΧΕΙΑ»

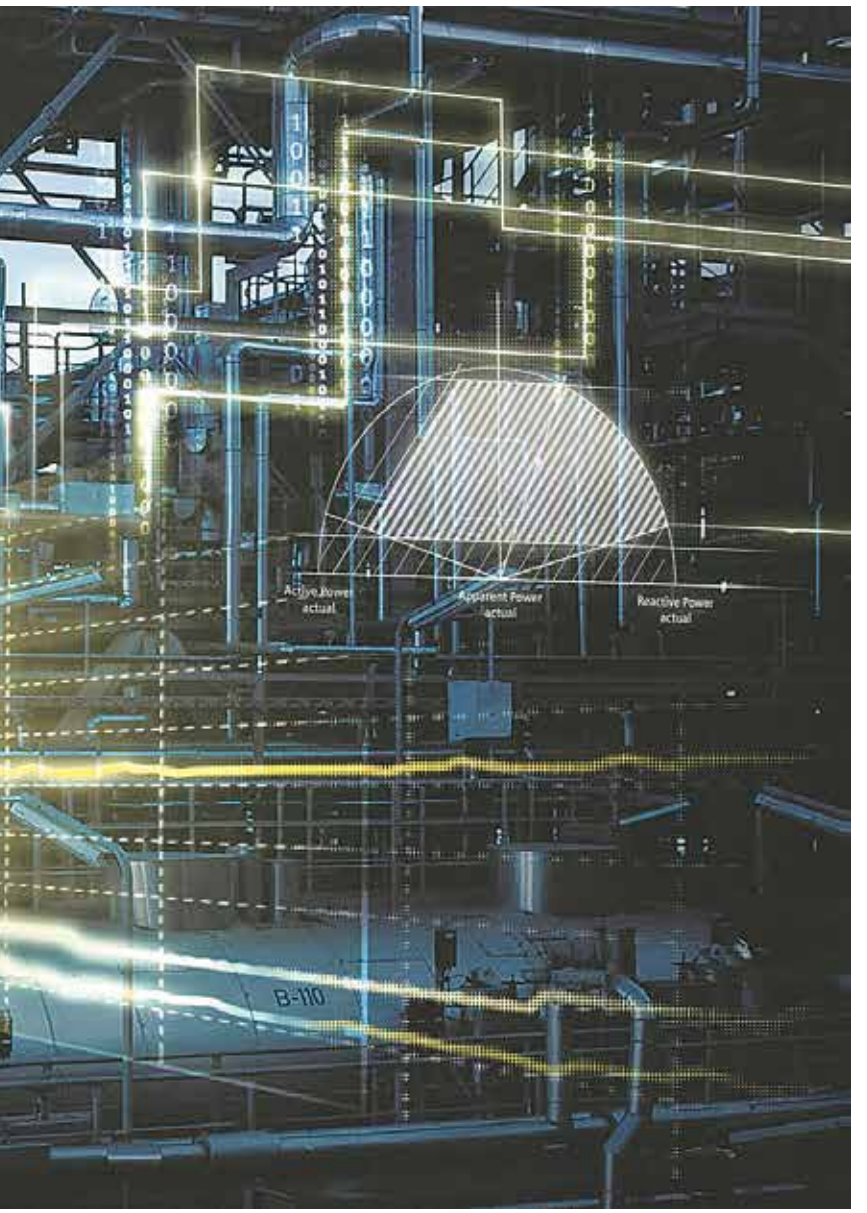

Οι προτεραιότητες της νέας ηγεσίας, οι αποκρατικοποιήσεις στο Μαξίμου

Το ενεργειακό κόστος τόσο για τα νοικοκυριά όσο και τη βιομηχανία και γενικότερα για τις επιχειρήσεις αναδεικνύεται στις προτεραιότητες του υπουργού Περιβάλλοντος-Ενέργειας Κώστα Σκρέκα, που φαίνεται να προσεγγίζει τον τομέα με ένα πιο «φιλολαϊκό» προφίλ, τροφοδοτώντας τα σενάρια εκείνα που ήθελαν τον πρόσφατο ανασχηματισμό να έχει ορίζοντα.... πρόωρων εκλογών.

Όσον αφορά στις αποκρατικοποιήσεις, παραμένουν μεν υψηλά στην ατζέντα τόσο του υπουργείου όσο και του Μεγάρου Μαξίμου, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι θα τηρηθούν όλα τα χρονοδιαγράμματα και ότι δεν θα υπάρξουν καθυστερήσεις.

Ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης έχει επανειλημμένα εκφράσει τον στόχο της κυβέρνησης για μείωση του ενεργειακού κόστους στη βιομηχανία, ειδικά στις μεγάλες μονάδες που ηλεκτροδοτούνται στην Υψηλή Τάση και για τις οποίες το κόστος αυτό παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του συνολικού λειτουργικού τους κόστους και κατ' επέκταση της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς τους.

Ο κ. Σκρέκας παρέλαβε δε τα ηνία του ΥΠΕΝ σε μία καθοριστική στιγμή, καθώς οι διαπραγματεύσεις μεταξύ της ΔΕΗ κα της βιομηχανίας στην Υψηλή Τάση για τις νέες συμβάσεις προμήθειας ρεύματος «πάγωσαν» στα τέλη του 2020. Οι βιομηχανίες θεωρούν ότι οι όροι που θέτει η ΔΕΗ οδηγούν σε μεγάλη αύξηση των τιμολογίων έως και 40%, με την κρατική εταιρεία ηλεκτρισμού να επιμένει στις προτάσεις της. Μάλιστα, οι συμβάσεις έληξαν στις 31 Δεκεμβρίου και η ΔΕΗ έδωσε μία δίμηνη παράταση στην ισχύ τους, έως τα τέλη Φεβρουαρίου, δηλώνοντας ότι αν στο χρονικό διάστημα αυτό δεν υπογραφούν οι νέες συμβάσεις, τότε θα πάψει να τις εκπροσωπεί ως προμηθευτής.

Παράλληλα όμως ο κ. Σκρέκας έχει να αντιμετωπίσει και τις πιέσεις που

ασκούν οι υψηλές τιμές στη χονδρική αγορά ηλεκτρισμού προς τους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που, αν συνεχιστεί, θα οδηγήσει πολλούς παρόχους να μετακυλήσουν το κόστος στα τιμολόγιά τους - πράγμα που είτε θα σημάνει αυξήσεις για τον καταναλωτή, είτε ζημιές για τους προμηθευτές, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη βιωσιμότητά τους, ειδικά των μη καθετοποιημένων παικτών.

Στη φάση αυτή είναι φανερό ότι η κυβέρνηση θα προσπαθήσει με κάθε τρόπο να αποφύγει μία αύξηση των τιμολογίων ηλεκτρισμού, ειδικά αν αληθεύουν τα σενάρια περί πρόωρων εκλογών το καλοκαίρι.

Κύκλοι κοντά στον υπουργό ΠΕΝ αναφέρουν ότι ο κ. Σκρέκας θα επιδιώξει να επαναφέρει τις ισορροπίες στην αγορά, ώστε να αμβλυνθούν οι ανοδικές πιέσεις και παράλληλα θα προωθήσει μέτρα κατά της «ενεργειακής φτώχειας», προκειμένου να εξασφαλίσει ότι δεν θα θιγούν τα ευάλωτα νοικοκυριά.

Στην κατεύθυνση αυτή, της καταπολέμησης της ενεργειακής φτώχειας, αναμένεται να συμβάλει και το Ταμείο Ανάκαμψης της Ε.Ε. με το πακέτο των 36 δισ. ευρώ που προορίζεται για την Ελλάδα. Όπως είναι ήδη γνωστό, μεγάλο μέρος του πακέτου αυτού αφορά στην Ενέργεια, και τα προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας και βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης θεωρούνται ως ένα από τα μέσα για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας.

Δεν ήταν τυχαίο άλλωστε ότι το πρώτο βήμα γραφής που έδωσε ο κ. Σκρέκας, μόλις ανέλαβε τα νέα του καθήκοντα, ήταν πρωτοβουλίες για βελτιώσεις στο τρέχον πρόγραμμα «Εξοικονομώ-Αυτονομώ», το οποίο αφορά στην ενεργειακή αναβάθμιση των κατοικιών.

Φιλολαϊκός χαρακτήρας

Συνομιλητές του υπουργού αναφέρουν ότι θα ακολουθήσουν και άλλες πρωτοβουλίες, προκειμένου να εξασφαλιστεί ο όσο το δυνατόν πιο φιλολαϊκός χαρακτήρας τουλάχιστον ορισμένων από τις δράσεις του ενεργειακού πακέτου για την οικονομία. Οι υπόλοιποι στόχοι, ειδικά αυτοί που συνδέονται με την πράσινη ανάκαμψη, παραμένουν, δεδομένου ότι αποτελούν βασική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Το άλλο μεγάλο στοίχημα αφορά στις αποκρατικοποιήσεις και κατά πόσον αυτές θα τρέξουν, ειδικά αν στους σχεδιασμούς του πρωθυπουργού περιλαμβάνονται οι εκλογές.

Ο ανασχηματισμός της κυβέρνησης σχεδόν συνέπεσε χρονικά και με τον... ανασχηματισμό του Υπερταμείου και του ΤΑΙΠΕΔ. Πρώτα έγινε γνωστή η αποχώρηση του κ. Άρη Ξενόφου, ο οποίος παραιτήθηκε στις 14 Δεκεμβρίου από πρόεδρος του Ταμείου, λίγο πριν από τη λήξη της τριετούς θητείας του - την οποία οι κακές γλώσσες έλεγαν ότι η κυβέρνηση δεν επρόκειτο να την ανανεώσει.

Ο κ. Ξενόφος προαλείφεται για διευθύνων σύμβουλος της Ελλάκτωρ στην περίπτωση που επικρατήσει το σχήμα της Reggeborgh στο ιδιοκτησιακό καθεστώς του κατασκευαστικού ομίλου.

Νέος πρόεδρος δεν είχε οριστεί μέχρι την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές, με το Διοικητικό Συμβούλιο του ΤΑΙΠΕΔ να λειτουργεί με τετραμελή σύνθεση, τον κ. Ριχάρδο Λαμπίρη ως διευθύνοντα

σύμβουλο και τρία μη εκτελεστικά μέλη, την κ. Λίλα Τσιτσογιαννοπούλου, τον κ. Άγγελο Βλάχο και τον κ. Γιώργο Μαρίνο.

«Ανασχηματισμός»

Το ΤΑΙΠΕΔ υπάγεται ως γνωστόν στο Υπερταμείο, την Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας, του οποίου η Διοίκηση άλλαξε πρόσφατα με την αποχώρηση της διευθύνουσας συμβούλου Ράνιας Αικατερινάρη. Πλέον τη θέση του προέδρου αναλαμβάνει ο Κωνσταντίνος Δερδεμέζης (μη εκτελεστικό μέλος), με τον κ. Γρηγόρη Δημητριάδη (απλή συνωνυμία με τον διευθυντή του Γραφείου του πρωθυπουργού) να τοποθετείται διευθύνων σύμβουλος της ΕΕΣΥΠ. Το νέο Δ.Σ. αναλαμβάνει καθήκοντα στις 16 Φεβρουαρίου.

Δεδομένου ότι το ΤΑΙΠΕΔ τρέχει όλες τις ενεργειακές αποκρατικοποιήσεις (πλην του ΔΕΔΔΗΕ), είναι λογικό να μην αναμένονται σημαντικές αποφάσεις, τουλάχιστον μέχρι να ολοκληρωθεί η ανασύνθεση του Διοικητικού του Συμβουλίου και να αναλάβει η νέα ηγεσία του Υπερταμείου.

Οι αποκρατικοποιήσεις στον τομέα της Ενέργειας που βρίσκονται σε εξέλιξη την περίοδο αυτή αφορούν στη ΔΕΠΑ Υποδομών και τη ΔΕΠΑ Εμπορίας, στην παραχώρηση του υπό εξάντληση υπόγειου κοιτάσματος φυσικού αερίου στη Ν. Καβάλα και στην πώληση του 49% του ΔΕΔΔΗΕ, θυγατρικής 100% της ΔΕΗ. Ανοικτή είναι εξάλλου η διαδικασία για τη ΛΑΡΚΟ, ενώ στους στόχους της προηγούμενης ηγεσίας του υπουργείου Περιβάλλοντος-Ενέργειας ήταν να προχωρήσει και η διαδικασία για την πώληση μεριδίου του ΑΔΜΗΕ.

Για τη ΔΕΠΑ Εμπορίας ήδη οι πληροφορίες μιλούν για καθυστέρηση, ακόμα και για ουσιαστικό αδιέξοδο της διαδικασίας. Το due diligence άφησε πολλές απορίες και κενά στους συμμετέχοντες, τόσο που ορισμένοι να μιλούν ανοικτά για απροθυμία των αρμοδίων να προχωρήσουν στα επόμενα βήματα. Αλλά και αρκετοί από τους υποψηφίους δίνουν την εντύπωση ότι τηρούν μία στάση αναμονής, σαν να μη θέλουν να αλλάξει το σημερινό καθεστώς, προς το παρόν τουλάχιστον.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν εξάλλου και οι διάφορες επιχειρηματικές κινήσεις στον χώρο, όπως για παράδειγμα η συμμετοχή της ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ με 4 εκατ. ευρώ στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Optima Bank, της τράπεζας συμφερόντων της οικογένειας Βαρδινογιάννη. Δεδομένου του ενεργειακού προφίλ των δύο ομίλων, κύκλοι της αγοράς διέβλεπαν το ενδεχόμενο ανάπτυξης μίας νέας επιχειρηματικής συμμαχίας. Ας σημειωθεί ότι τόσο η ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ όσο και η Μότορ Όιλ σε κοινοπραξία με τη ΔΕΗ

διεκδικούν ανεξάρτητα η μία προς την άλλη τη ΔΕΠΑ Εμπορίας. Οι υπόλοιποι διεκδικητές είναι η C.G. GAS LIMITED (όμιλος Κοπελούζου), τα ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ - EDISON, η MYTILINEOS, καθώς και η MET Holdings, με έδρα την Ελβετία, και η Shell Gas.

Η ιδιωτικοποίηση, την οποία διενεργεί το ΤΑΙΠΕΔ, αφορά στην πώληση του 65% των μετοχών της ΔΕΠΑ Εμπορίας που κατέχει το Δημόσιο, συν το 35% της συμμετοχής των ΕΛΠΕ, στην περίπτωση που το σχήμα ΕΛΠΕ-Edison δεν κερδίσει τον διαγωνισμό.

Λαυρεντιάδης

Όσον αφορά στο μεγάλο «αγκάθι» της δικαστικής διένεξης με τα ELFE (Ελληνικά Λιπάσματα - πρώην ΒΦΛ), πληροφορίες αναφέρουν ότι έχει εξεταστεί, χωρίς όμως να έχει ληφθεί η απόφαση, να υπάρξει ειδική πρόβλεψη στη συμφωνία με τον αγοραστή, προκειμένου τα βάρη από την επίμαχη νομική αντιδικία -αν τελικώς έχει αρνητική κατάληξη για τη ΔΕΠΑ Εμπορίας όπως συνέβη πρωτόδικα- να μην περάσουν στον νέο επενδυτή. Το ίδιο θα ισχύει και στην περίπτωση που άλλοι πελάτες της ΔΕΠΑ Εμπορίας εγείρουν απαιτήσεις, με βάση το δεδικασμένο των ELFE, στην περίπτωση βέβαια που η Εταιρεία Λιπασμάτων δικαιωθεί τελεσίδικα. Από την άλλη πλευρά, η όλη υπόθεση μπορεί να χρησιμεύσει και ως το άλλοθι για να παγώσει ο διαγωνισμός, δεδομένου ότι η τελεσίδικη δικαστική απόφαση έχει ακόμα πολύ χρόνο μπροστά της, καθώς αναμένεται η εκδίκαση από το Εφετείο, ενώ σε τρίτο στάδιο υπάρχει και η δυνατότητα προσφυγής στον Άρειο Πάγο.

Διάφορες νομικές επιλογές εξετάζονται και για το δικαίωμα προαίρεσης της ΔΕΗ για το 35% της ΔΕΠΑ - Εμπορίας, μία οψιόν που, σύμφωνα με πληροφορίες, η εταιρεία ηλεκτρισμού έχει κατά έναν τρόπο ενεργοποιήσει μέσω της συμμαχίας της με τη Μότορ Όιλ, στην κούρσα για την

εξαγορά της κρατικής εταιρείας αερίου. Και τα δύο θέματα έχουν μελετηθεί από το υπουργείο Οικονομικών σε συνεργασία με το ΤΑΙΠΕΔ, όμως όσο δεν λαμβάνονται σαφείς αποφάσεις τόσο απομακρύνεται το ενδεχόμενο να προχωρήσει εντός χρονοδιαγράμματος το δεύτερο στάδιο της υποβολής δεσμευτικών προσφορών τον Μάρτιο.

Αντίθετα, για τη ΔΕΠΑ Υποδομών οι μέχρι στιγμής πληροφορίες μιλούν για συνέχιση της διαδικασίας, που προβλέπει κατάθεση δεσμευτικών προσφορών επίσης τον Μάρτιο, δεν αποκλείεται ωστόσο να υπάρξει και στον διαγωνισμό αυτό κάποια αναβολή ή περαιτέρω καθυστέρηση. Οι έξι υποψήφιοι που έχουν προκριθεί στη δεύτερη φάση είναι οι εταιρίες EP INVESTMENT ADVISORS, FIRST STATE INVESTMENTS (European Diversified Infrastructure Fund II), ITALGAS Spa, KKR (KKR Global Infrastructure Investors III L.P.), MACQUARIE (MEIF 6 DI HOLDINGS) και η κινεζική κοινοπραξία SINO-CEE FUND & SHANGHAI DAZHONG PUBLIC UTILITIES (GROUP) Co., Ltd.

Η εκκίνηση της επόμενης φάσης του διαγωνισμού παραχώρησης της Υπόγειας Αποθήκης Φυσικού Αερίου στη Νότια Καβάλα αναμένεται έως το τέλος του μήνα.

Πάντως, έως την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές το ΤΑΙΠΕΔ δεν είχε

αποφασίσει για τα επενδυτικά σχήματα που προκρίνονται στο επόμενο στάδιο. Εκδήλωση ενδιαφέροντος έχουν υποβάλει η κοινοπραξία των ΔΕΣΦΑ - ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, η Energean Oil & Gas και το σχήμα των κινεζικών εταιρειών CMEC - MAISON GROUP. Η Energean έχει ανακοινώσει πως διαθέτει επιστολή πρόθεσης της αιγυπτιακής East Gas να συμμετάσχει στην επόμενη φάση του διαγωνισμού. Την προσοχή πολλών funds από το εξωτερικό φαίνεται να προσελκύει ο διαγωνισμός για το 49% του ΔΕΔΔΗΕ, με την προθεσμία για την εκδήλωση ενδιαφέροντος να λήγει στις 29 Ιανουαρίου, αν δεν δοθεί παράταση, πράγμα πιθανό λόγω της δυσκολίας συγκέντρωσης των διάφορων δικαιολογητικών που πρέπει να υποβάλουν οι ενδιαφερόμενοι.

Goldman Sachs

Ας σημειωθεί ότι ο εν λόγω διαγωνισμός διενεργείται από τους συμβούλους Goldman Sachs και Eurobank για λογαριασμό της ΔΕΗ. Στο χαρτοφυλάκιο του ΥΠΕΝ περιλαμβάνεται και η εν εξελίξει ιδιωτικοποίηση της ΛΑΡΚΟ, η οποία έχει προκαλέσει τις αντιδράσεις των εργαζομένων.

Οι προθεσμίες για την υποβολή ενδιαφέροντος στον διαγωνισμό που προκήρυξε ο ειδικός διαχειριστής για την παραχώρηση των μεταλλευτικών δικαιωμάτων επί των μεταλλείων της Εύβοιας, της Φθιώτιδας και της Καστοριάς, όπως και για τον διαγωνισμό του ΤΑΙΠΕΔ για τη μίσθωση του εργοστασίου της Λάρυμνας και του μεταλλείου στο Λούτσι, έχουν παραταθεί έως την 1η Φεβρουαρίου. Ο πρώην υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας και πλέον υπουργός Εργασίας Κωστής Χατζηδάκης είχε αναφέρει ότι εκδηλώνεται αρκετό ενδιαφέρον για την εταιρεία, το οποίο συνδέεται με τη συγκυρία της ανοδικής τιμής του νικελίου στη διεθνή αγορά.

Οι σημερινές τιμές είναι κοντά στα υψηλά 5ετίας, δηλαδή στα 18 δολάρια ο τόνος, καθώς ορισμένες ποιότητες νικελίου -όχι σαν αυτό που παράγει η ΛΑΡΚΟ- χρησιμοποιούνται στις μπαταρίες αποθήκευσης ενέργειας.Αν και ακόμα τα όποια συμπεράσματα είναι πρώιμα, φαίνεται ότι υπάρχει μία κινητικότητα funds και ευρωπαϊκών μεταλλευτικών εταιρειών για τη νικελοβιομηχανία, η οποία πωλείται απαλλαγμένη από χρέη αλλά και από δεσμευτικούς όρους για τη διατήρηση του προσωπικού της, περί τους 1.000 εργαζομένους. Από την άλλη πλευρά, δείχνει ότι προβληματίζει το υψηλό κόστος των περιβαλλοντικών και άλλων επενδύσεων που θα χρειαστούν προκειμένου η ΛΑΡΚΟ να μπορέσει να λειτουργήσει αποδοτικά στο μέλλον.

ΑΓΟΡΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ 2021:

«Αν μπορείς να το **ονειρευτείς,** μπορείς και να το **πραγματοποιήσεις**»

Του **ΗΛΙΑ ΚΑΡΑΝΑΣΗ**

Χτες ξύπνησα σαστισμένος λόγω του ονείρου που είχα δει. Ήταν, λέει, τέλος του 2021 και είχα ανοίξει στην οθόνη του υπολογιστή μου τη λίστα με τις ευχές/προσδοκίες μου για την αγορά ενέργειας, την οποία λίστα είχα συντάξει στην αρχή του έτους. Προς μεγάλη μου χαρά, οι περισσότερες ευχές μου είχαν εκπληρωθεί!

Όλοι οι «παίχτες» της αγοράς ενέργειας είχαν καταφέρει να δουν το «δάσος» πέρα από το δικό τους «δέντρο». Είχαν αποκτήσει ξεκάθαρο όραμα για την ελληνική αλλά και την ευρωπαϊκή αγορά, και έπαιρναν λογικές αποφάσεις μέσα σε ένα ελεύθερο, διαφανές και ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον, τα εξωτερικά πλαίσια του οποίου είχε καθορίσει σταθερά η Πολιτεία με ορίζοντα 20ετίας.

Η ελληνική κυβέρνηση και το υπουργείο Ενέργειας (ΥΠΕΝ) λειτουργούσαν με αποκλειστικό στόχο το δημόσιο συμφέρον, προσμετρώντας εξαντλητικά σε κάθε τους απόφαση τα κοινωνικά και όχι τα πολιτικά κόστη και οφέλη, και χρησιμοποιώντας ως τελικό ποσοτικό δείκτη αξιολόγησης την κατά κεφαλήν αγοραστική δύναμη των πολιτών. Είχαν απλοποιήσει το νομικό πλαίσιο της αγοράς ενέργειας και το είχαν ενοποιήσει σε έναν τόμο διακοσίων σελίδων, τη «Χάρτα της Αγοράς Ενέργειας». Είχαν με επιτυχία υλοποιήσει το Target Model, λαμβάνοντας υπόψη πολύ προσεκτικά τα ελληνικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα και ιδιαιτερότητες. Είχαν εισαγάγει ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο για την Αποθήκευση, την Αυτοπαραγωγή, και τις ΑΠΕ, που ήταν απλό, κοστοστρεφές, ενιαίο, ευέλικτο, περιεκτικό και ανεξάρτητο του καυσίμου, της τεχνολογίας και του μεγέθους του φορέα που το ακολουθεί. Είχαν κάνει νέο ρεκόρ (πάνω από δώδεκα μήνες!) στον χρόνο που είχε περάσει χωρίς να αναστατώσουν την αγορά με κάποια αναδρομική νομοθετική παρέμβαση. Είχαν εγκαταλείψει την πολιτική του «Εθνικού Πρωταθλητή» για τη ΔΕΗ χωρίς να χρειαστεί να το επιβάλει η Ε.Ε. Είχαν ψηφιοποιήσει την αγορά σε τέτοιο βαθμό, που είχαν «κλέψει» τα πρωτοσέλιδα από το υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης. Η κυβέρνηση δεν εφάρμοζε παθητικά τον ευρωπαϊκό σχεδιασμό για την απολιγνιτοποίηση, την ηλεκτροκίνηση, την υπεράκτια παραγωγή, και το υδρογόνο, αλλά συμμετείχε ενεργά, πρωταγωνιστούσε, χάραζε τον δρόμο. Και οι περιφερειάρχες της τη στήριζαν αντί να της βάζουν τρικλοποδιές. Το όραμα της κυβέρνησης για την Κλιματική Αλλαγή ήταν τόσο ξεκάθαρο, καινοτόμο, εμπεριστατωμένο, δίκαιο και πειστικό, που είχε υιοθετηθεί αυτούσιο από την Ε.Ε. και όλα της τα μέλη. Στους διαδρόμους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν μιλούσαν πια για «Αναθεωρημένη Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Στρατηγική 2020», αλλά για το «Ελληνικό Σχέδιο».

Η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) είχε αποκτήσει απόλυτη ανεξαρτησία από την κυβέρνηση, τόση που θα τη ζήλευε και η Τράπεζα της Ελλάδος. Είχε δικό της προϋπολογισμό

που δεν επιβάρυνε ούτε επιδοτούσε τον κρατικό, και μπορούσε να λειτουργεί χωρίς να χρειάζεται να νομοθετήσει η Βουλή για αυτό. Το προσωπικό της ήταν επαρκές, καταρτισμένο, καλοπληρωμένο, αποδοτικό και είχε κατανοήσει και υιοθετήσει απολύτως το νέο Mission-Vision Statement του οργανισμού, που ήταν: «Άρουμε τις στρεβλώσεις και ενισχύουμε τον ανταγωνισμό στην ελληνική αγορά ενέργειας με στόχο τη μείωση του ενεργειακού κόστους των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων». Οι αιτήσεις για Βεβαιώσεις Παραγωγού αλλά και κάθε άλλη άδεια γίνονταν ηλεκτρονικά, και είχαν αυτοματοποιηθεί σε βαθμό που οι Βεβαιώσεις εκδίδονταν εντός τριών εργάσιμων ημερών. Οι κύκλοι υποβολής αιτήσεων είχαν καταργηθεί, και μπορούσε τώρα οποιοσδήποτε να υποβάλει την αίτησή του 365 μέρες τον χρόνο. Η ιστοσελίδα της ΡΑΕ ήταν πλήρης, ενημερωμένη, με uptime 100% και παρείχε πρόσβαση σε πραγματικό χρόνο στις κινήσεις όλων των ειδικών λογαριασμών της αγοράς ενέργειας. Είχε λάβει 3 διεθνή βραβεία για την αισθητική, τη λειτουργικότητά της και τη διαφάνεια στην παροχή πληροφορίας.

Ο Διαχειριστής του Συστήματος Διανομής (ΔΕΔΔΗΕ) είχε ιδιωτικοποιηθεί σε πλειοψηφικό ποσοστό και είχε μέσα σε ένα έτος τοποθετήσει έξυπνους μετρητές στους μεγαλύτερους καταναλωτές που συνολικά κατανάλωναν το 80% της ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα. Ήταν η ταχύτερη και οικονομικά αποτελεσματικότερη ανάπτυξη έξυπνων μετρητών σε όλο τον κόσμο από τότε που βγήκαν οι έξυπνοι μετρητές. Αυτό είχε εμπλουτίσει τις υπηρεσίες και είχε μειώσει τα κόστη που απολάμβαναν οι καταναλωτές αλλά και το δίκτυο. Οι κατασκευαστές μετρητών είχαν ανοίξει ερευνητικά κέντρα στην Ελλάδα και δοκίμαζαν εδώ όλα τα νέα προϊόντα τους πριν τα εισαγάγουν στον υπόλοιπο κόσμο.

Ο Διαχειριστής του Συστήματος Μεταφοράς (ΑΔΜΗΕ) είχε εξαγοραστεί επιθετικά από τη State Grid. Είχε ενισχύσει και επεκτείνει τα δίκτυά του σε τέτοιο βαθμό, που η επάρκεια ηλεκτρικού χώρου είχε σταματήσει να αποτελεί πονοκέφαλο για τα νέα έργα. Η έννοια του «μη διασυνδεδεμένου συστήματος» είχε ξεχαστεί, γιατί όλα τα ελληνικά νησιά, η Κύπρος αλλά και όλα τα τουρκικά νησιά (!) είχαν διασυνδεθεί με την Ηπειρωτική Ελλάδα, ενώ είχαν κάνει την εμφάνισή τους τα πρώτα πλωτά αιολικά και Φ/Β πάρκα και τα πρώτα Αιολικά επάνω σε βραχονησίδες. Κάποιοι αναλυτές υπονόησαν ότι αυτό είχε συμβάλει στην ηρεμία που είχε επέλθει στην Ανατολική Μεσόγειο εδώ και πολλούς μήνες.

Ο Διαχειριστής ΑΠΕ και ΕΠ (ΔΑΠΕΕΠ) είχε εκσυγχρονισθεί εντυπωσιακά, σε βαθμό που ο Τύπος και το ΥΠΕΝ τον αποκαλούσαν με χιούμορ και αυταρέσκεια ως την Ελληνική Google ή Groogle. Οι πληρωμές όλων των ενισχυόμενων ΑΠΕ γίνονταν μέσα σε μόλις έναν μήνα. Τα δελτία ΑΠΕ και οι προβλέψεις του ΔΑΠΕΕΠ για την αγορά και τον ΕΛΑΠΕ ανανεώνονταν και δημοσιεύονταν την πρώτη του μήνα στις 12:00, με θρησκευτική ευλάβεια. Οι Υπηρεσίες του ΔΑΠΕΕΠ ήταν τόσο υψηλού επιπέδου, που ο ΣΠΕΦ είχε παρέμβει με μεγάλη ένταση υπέρ του, ώστε ο ΔΑΠΕΕΠ να γίνει ΦΟΣΕ

Πρώτης Επιλογής από ΦΟΣΕ Τελευταίου Καταφυγίου. Η εκκαθάριση και πίστωση των Εγγυήσεων Προέλευσης γινόταν αυτόματα στους λογαριασμούς των ΑΠΕ, ακόμα και των οικιακών Φ/Β στις στέγες. Το ελληνικό σύστημα των Εγγυήσεων προέλευσης είχε διασυνδεθεί με τα άλλα ευρωπαϊκά αλλά και με το Χρηματιστήριο Ενέργειας και ταυτόχρονα είχε συγχωνευτεί με αυτό των δικαιωμάτων ρύπων (EU ETS), και όλα αυτά μαζί είχαν μεταφορτωθεί στο blockchain, με τα στελέχη του ΔΑΠΕΕΠ να έχουν υλοποιήσει σχεδόν μόνοι τους αυτό το τιτάνιο έργο. Για αυτόν τον λόγο ο ΔΑΠΕΕΠ είχε ανακηρυχθεί επίτιμο ισόβιο μέλος του Association of Issuing Bodies (AIB) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε αποφασίσει με προσωπική παρέμβαση της Ursula von der Leyen, ότι ο Γενικός Διευθυντής της DG CLIMA θα είναι τιμής ένεκεν πάντα Έλληνας με προϋπηρεσία στο ΔΑΠΕΕΠ.

Το Ελληνικό Χρηματιστήριο Ενέργειας (ΕΧΕ) είχε λύσει όλα τα προβλήματα στη λειτουργία του Target Model, το οποίο πλέον λειτουργούσε σαν ελβετικό ρολόι, με την Οριακή Τιμή Συστήματος (ΟΤΣ) και τις χρεώσεις των διαφόρων υπηρεσιών στο σύστημα να έχουν κατακρημνισθεί και η εξοικονόμηση αυτή να έχει φτάσει στους τελικούς καταναλωτές. Είχε εξαγοραστεί από το Shanghai Energy Exchange, και είχε εμπλουτίσει δραστικά τα προϊόντα που διαπραγματευόταν. Ήταν πλέον το χρηματιστήριο ενεργειακών και κλιματικών συμβολαίων με τη μεγαλύτερη ρευστότητα και τους μεγαλύτερους όγκους στην Ευρώπη. Προσέλκυε συναλλασσόμενους από όλο τον κόσμο και φημιζόταν για τις ανταγωνιστικές του χρεώσεις, το βάθος της αγοράς σε όλα του τα συμβόλαια, την ευκολία εγγραφής των χρηστών του και την τεχνολογική του υπεροχή, σε σχέση με άλλα χρηματιστήρια.

Η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ) είχε απογαλακτιστεί εντελώς από το Δημόσιο, είχε συγχωνευτεί με την Energias De Portugal, και πρωταγωνιστούσε σε παγκόσμιο επίπεδο στην παραγωγή και προμήθεια ενέργειας από ΑΠΕ. Είχε χάσει μεγάλο μερίδιο αγοράς στην Ελλάδα, αλλά είχε αυξήσει σημαντικά το εγχώριο ποσοστό κέρδους της. Ο Ισολογισμός της ήταν τόσο υγιής και η εξωστρέφειά της τόσο εντυπωσιακή, που όχι μόνο διδασκόταν ως υπόδειγμα επιτυχημένου turn around στα οικονομικά πανεπιστήμια όλου του κόσμου, αλλά είχε γίνει πλέον δεκτή ως μέλος του Ελληνικού Συνδέσμου Προμηθευτών Ενέργειας (ΕΣΠΕΝ)!

Οι προμηθευτές και οι παραγωγοί ενέργειας είχαν μεγαλώσει και ωριμάσει. Επένδυαν και έπαιρναν ρίσκο με σκοπό το κέρδος, χωρίς να νιώθουν ενοχές για αυτό, μέσα σε ένα οικονομικό περιβάλλον που ήταν σταθερό και αξιόπιστο. Οι πρώτες μεγάλες συγχωνεύσεις και εξαγορές στον κλάδο είχαν οδηγήσει στα πρώτα εταιρικά σχήματα που είχαν μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς από τη ΔΕΗ. Υπό τη Δαμόκλειο Σπάθη της ΡΑΕ, λειτουργούσαν μακριά από πρακτικές αθέμιτου ανταγωνισμού και αντικρουόμενα συμφέροντα. Καταλάβαιναν και ασπάζονταν την έννοια του marginal pricing που εφαρμόζεται στις ελεύθερες, ανταγωνιστικές αγορές των commodities όπως είναι η ηλεκτρική ενέργεια. Διαφοροποιούσαν τις υπηρεσίες τους με άλλους τρόπους πέραν της τιμής της ενέργειας. Είχαν δημιουργήσει χιλιάδες νέες καλοπληρωμένες θέσεις εργασίας. Είχαν συμβάλει αποφασιστικά στην επίτευξη των κλιματικών δεσμεύσεων της χώρας. Πρόσφεραν υπηρεσίες και συμβάσεις που επέτρεπαν εύκολη σύγκριση, χωρίς αστερίσκους και μικρά γράμματα. Εξέδιδαν λογαριασμούς που καταλάβαινε και ένας 12χρονος. Είχαν σταματήσει να ενοχλούν τους καταναλωτές τηλεφωνικά.

Οι επενδυτές ΑΠΕ είχαν αλλάξει προφίλ. Ήταν ευχαριστημένοι με οικονομικές αποδόσεις έργων της τάξης του 5%, με country risk ευρωπαϊκής χώρας και όχι μπανανίας. Είχαν καταλάβει την έννοια των οικονομιών κλίμακας και για αυτό είχαν αρχίσει να συνασπίζονται. Συνέταξαν και συμφώνησαν τον «Κώδικα Δεοντολογίας Επενδυτών στην Αγορά Ενέργειας». Πήραν πρωτοβουλίες ώστε να αποβληθούν από τις τάξεις τους οι κακόβουλοι παίχτες. Σταμάτησαν να κάνουν αιτήσεις για βεβαιώσεις παραγωγού σαν να είναι χαρτοπόλεμος. «Έβαλαν τα χρήματά τους εκεί που ήταν το στόμα τους». Οι τοπικές κοινωνίες είχαν κάνει στροφή 180 μοιρών στον τρόπο που «έβλεπαν» τις ΑΠΕ. Συμμετείχαν στις τοπικές δημόσιες διαβουλεύσεις χωρίς προκατάληψη, με τη λογική μπροστά από το συναίσθημα, χωρίς να ενδίδουν στον λαϊκισμό των διαφόρων μικρών και μεγάλων τοπικών συμφερόντων. Είχαν μάθει να ερευνούν, να ρωτούν, να ακούνε, να κάνουν καλοπροαίρετη κριτική και δημοκρατικό διάλογο. Είχαν υπάρξει οι πρώτες περιπτώσεις δημάρχων που δια-

γκωνίζονταν για να προσελκύσουν κάποια συγκεκριμένη επένδυση ΑΠΕ, πράγμα ανήκουστο έναν χρόνο πριν.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις είχαν σταματήσει να διαμαρτύρονται για το κόστος της ενέργειας και αναρωτήθηκαν τι μπορούν να κάνουν οι ίδιες για αυτό. Συνέβαλαν εποικοδομητικά σε όλες τις σχετικές δημόσιες διαβουλεύσεις με επιχειρήματα που θα ζήλευαν και οι ειδικοί. Επένδυσαν στην Αυτοπαραγωγή, στην εξοικονόμηση ενέργειας και σε συστήματα ενεργειακής διαχείρισης. Εκπαιδεύτηκαν σε θέματα Environment Social and Corporate Governance (ESC) και τα υιοθέτησαν στη λειτουργίας τους. Συνυπολόγιζαν το εξωτερικό κόστος του κλιματικού τους αποτυπώματος στα επιχειρησιακά τους σχέδια. Απαίτησαν από τους προμηθευτές να παρέχουν πράσινη ενέργεια. Άρχισαν να εκδίδουν ετήσια έκθεση κλιματικής και ενεργειακής απόδοσης μαζί με τις λογιστικές τους καταστάσεις υπό την πίεση της ΤτΕ και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Κάλυψαν τα κτίριά τους με μικρά Φωτοβολταϊκά. Εξουδετέρωσαν το υπολειπόμενο ανθρακικό τους αποτύπωμα με τη χρήση carbon offsets. Ακόμα και οι μικρές επιχειρήσεις. Οι ιδιώτες καταναλωτές ενέργειας είχαν γίνει πιο υπεύθυνοι καταναλωτές. Είχαν αντιληφθεί την πολυπλοκότητα, την παγκοσμιότητα και τη σοβαρότητα της κλιματικής αλλαγής και της εξάντλησης των φυσικών πόρων. Είχαν βάλει σε προτεραιότητα την εξοικονόμηση ενέργειας και καταλάβαιναν πλέον δύσκολες οικονομικές έννοιες όπως οι ρυθμιζόμενες χρεώσεις, το ανθρακικό αποτύπωμα, το οριακό κόστος.

Σε αυτό είχε συμβάλει και η εισαγωγή στην Πρώτη Λυκείου, του μαθήματος της «Κλιματικής Αγωγής του Πολίτη». Οι καταναλωτές κατανοούσαν την ανάγκη για αλληλεγγύη προς τους ενεργειακά ευάλωτους, και για τις οικονομικές θυσίες που απαιτούνταν ώστε να μην υποθηκευτεί το ενεργειακό και κλιματικό μέλλον των επόμενων γενεών. Απαιτούσαν καλύτερες και φθηνότερες υπηρεσίες από τους προμηθευτές ενέργειας. Εντόπιζαν και αξιοποιούσαν ευκαιρίες για να μειώσουν το ενεργειακό τους κόστος. Τοποθετούσαν μικρά Φ/Β στα σπίτια τους. Έψαχναν και έβρισκαν τρόπους να εξουδετερώσουν το ενεργειακό τους αποτύπωμα. Έβαζαν τα θέματα ενέργειας και κλιματικής αλλαγής πίσω από την ψήφο τους.

Όλα τα παραπάνω είχαν εκτοξεύσει την ελληνική αγορά ενέργειας και επιδράσει πολύ θετικά στην ελληνική Οικονομία γενικότερα. Η Ελλάδα έγινε μία από τις πιο διασυνδεδεμένες και πράσινες ενεργειακά χώρες της Ευρώπης. Το κόστος ενέργειας μειώθηκε για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Οι δείκτες ενεργειακής έντασης, ενεργειακής φτώχειας και κατά κεφαλήν ανθρακικού αποτυπώματος έπεσαν πολύ κάτω του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Η καμπύλη φορτίου ομαλοποιήθηκε. Οι σταυροειδείς επιδοτήσεις διακόπηκαν. Ο «κοστίζων» και ο «ρυπαίνων» πλήρωναν. Δημιουργήθηκαν χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας υψηλής εξειδίκευσης και η αγορά ενέργειας είχε συμβάλει στην αύξηση του ΑΕΠ κατά 2 επιπλέον ποσοστιαίες μονάδες μέσα σε ένα έτος.

Τα οφέλη όμως δεν ήταν μόνο οικονομικά. Είχε επιταχυνθεί δραστικά ο εκδημοκρατισμός της αγοράς ενέργειας. Όλες οι πληροφορίες, τα προϊόντα και οι υπηρεσίες παρέχονταν μέσα από το διαδίκτυο. Όλοι συμμετείχαν δίκαια τόσο στα κόστη όσο και στα οφέλη. Ακόμα και ο μικρότερος καταναλωτής. Οι «διευκολύνσεις» σε δήθεν στρατηγικούς επενδυτές, ενεργειακές κοινότητες, βλαχοδήμαρχους, αγρότες του Κολωνακίου, καθηγητές, επιχειρηματίες με ευρωπαϊκά κονδύλια, λομπίστες και προνομιακούς συνομιλητές παντός είδους είχαν σταματήσει δια παντός, και τα περιστατικά αυτά είχαν απωθηθεί ενοχικά στο εθνικό υποσυνείδητο. Τέλος, είχε επιτευχθεί η «αποκέντρωση» της αγοράς ενέργειας. Ο δείκτης Herfindahl-Hirschman της Παραγωγής και της Προμήθειας έπεσαν κάτω από 2000. Το λήμμα «prossumer» αναδυόταν μέσα από τις μηχανές αναζήτησης σε περισσότερες από 3 εκατομμύρια ελληνικές ιστοσελίδες, επιτείνοντας τον εκνευρισμό του Γ. Μπαμπινιώτη ο οποίος επέμενε να αντιπροτείνει εμφατικά τη λέξη «Παραναλωτής». Όταν ξύπνησα από το όνειρό μου αμφιταλαντεύτηκα για λίγο ανάμεσα στη χαρά και τη λύπη. Χαρά στη σκέψη της προοπτικής. Λύπη στη σκέψη της πραγματικότητας. Τελικά με κέρδισε η χαρά, αφού θυμήθηκα κάτι που μου έλεγε συχνά η γιαγιά μου: «Αν μπορείς να το ονειρευτείς, μπορείς και να το πραγματοποιήσεις».

Η απορρύθμιση της αγοράς εργασίας, ελέω κορωνοϊού

Της **ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΜΑΡΙΝΟΥ**

Τεκτονικές αλλαγές στην αγορά εργασίας προκάλεσε η πανδημία. Η κυβέρνηση, σε μια προσπάθεια να ανακόψει το «κύμα» των μαζικών απολύσεων, επέλεξε τη λύση της αναστολής συμβάσεων εργασίας που αφορά αυτή την στιγμή πάνω από 800.000 εργαζόμενους.

Με το μέτρο αυτό, που εφαρμόζεται και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, δημιουργείται μια «γκρίζα ζώνη», κάπου μεταξύ εργασίας και ανεργίας, για δεκάδες χιλιάδες εργαζόμενους οι οποίοι ζουν με το επίδομα των 534 ευρώ, δεν δουλεύουν αλλά δεν θεωρούνται και άνεργοι. Η ομάδα αυτή των εργαζόμενων σε αναστολή αποκρύπτεται από τις μετρήσεις της ΕΛΣΤΑΤ και του ΟΑΕΔ, προκειμένου να μην εκτοξευτεί ο δείκτης της ανεργίας και να μην επιβεβαιωθεί το χειρότερο σενάριο για την εθνική οικονομία, μεσούσης της υγειονομικής κρίσης.

Οι εργαζόμενοι σε αναστολή εξακολουθούν να θεωρούνται απασχολούμενοι και στη συνέχεια, όπως υποστηρίζει το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, αυτοί οι χιλιάδες «κρυφοί» άνεργοι μεταφέρονται στην κατηγορία «οικονομικά μη ενεργοί», στρεβλώνοντας έτσι την εικόνα της απασχόλησης. Ο βασικός πυρήνας της ομάδας αυτή που βρίσκεται στον... πάγο εδώ και πολλούς μήνες και επιβιώνει με την ειδική αποζημίωση του κράτους, είναι κυρίως πρώην εργαζόμενοι στον τουρισμό, στις μεταφορές, στην εστίαση και στον πολιτισμό.

Άτομα εποχικής ή μόνιμης απασχόλησης, που δούλευαν σε επιχειρήσεις που έκλεισαν με κρατική εντολή ή δεν άνοιξαν ποτέ (όπως πολλά ξενοδοχεία) αναλογιζόμενες το δυσθεόρατο κόστος λειτουργίας, σε μια χρονιά χαμηλών έως ανύπαρκτων προσδοκιών.

Η συγκράτηση, έστω και τεχνητά, των δεικτών της ανεργίας, με τη βοήθεια των νέων COVID οικονομικών όρων, δεν σημαίνει όμως ότι το κύμα των απολύσεων δεν φουσκώνει υπογείως. Σύμφωνα με παράγοντες της αγοράς, εκτός από τον τουρισμό, οι κλάδοι των κατασκευών, της εστίασης, του εμπορίου και των αλκοολούχων ποτών και αναψυκτικών, βλέποντας ότι οι τζίροι τους πέφτουν, ετοιμάζονται να προχωρήσουν σε «διορθωτικές κινήσεις» με το προσωπικό τους. Άλλωστε οι επιλογές που διαθέτουν –ελέω της πανδημίας- είναι πολλές πια και αφορούν ευέλικτες μορφές απασχόλησης, αλλά και «κινητικότητα» εργαζομένων.

Πρόσφατα μάλιστα ο ΣΕΒ πρότεινε ακόμη και δανεισμό εργαζομένων μεταξύ επιχειρήσεων προκειμένου να διατηρηθούν οι θέσεις εργασίας στη δύσκολη περίοδο που διανύουμε, προκαλώντας αν μη τι άλλο προβληματισμό και φόβο για τις αλλαγές που έρχονται στην ήδη απορρυθμισμένη αγορά εργασίας.

Τα νέα δεδομένα που δημιούργησε ο κορωνοϊός στην αγορά, αν συνεχίσουν να υφίστανται και μετά τη λήξη των έκτακτων μέτρων, είναι βέβαιο πως θα δώσουν τη χαριστική βολή στις εργασιακές σχέσεις έτσι όπως τι ξέραμε μέχρι σήμερα...

Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΥΠΕΡΕΚΤΕΙΝΕΤΑΙ, **προκαλεί και εξαντλείται οικονομικά και κοινωνικά**

Του **Δρ. Αναστάσιου Γεώργα**

Και όμως, όπως και ο Ντοστογιέφσκι στον «Ηλίθιο» λέει, κάποιος πρέπει να υποδυθεί τον ρόλο του χρήσιμου Ηλιθίου, με την έννοια του ιστορικού δρώντος που επιτελεί ρόλο στην εξέλιξη του Μεγάλου Παίγνιου, εν προκειμένω η Τουρκία.

Βυθισμένη στην έκσταση των οραμάτων της «Γαλάζιας Πατρίδας» και του Νεοοθωμανισμού πυροδοτεί ή εμπλέκεται σε πολλά μέτωπα, τα οποία επηρεάζει γεωπολιτικά αλλά και γεωοικονομικά, μια Γεωπολιτική Περιοχή η οποία περιλαμβάνει τα Γεωσυστήματα της Καυκασίας, της Μέσης Ανατολής, της Ανατολικής Μεσογείου και της Αφρικής. Όπως αντιλαμβανόμαστε, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο επηρεάζονται τα συμφέροντα -οικονομικά, πολιτικά, στρατιωτικά- όλων των Μεγάλων Δρώντων, όπως οι ΗΠΑ, Ρωσία, Γερμανία, Γαλλία, Ισραήλ, Ινδία και Κίνα κ.ά., κάτι που δημιουργεί καταιγιστικές εξελίξεις αλλά και ανακατατάξεις.

> ◗ Η Ελλάδα συμμαχεί, επανεξοπλίζεται και προσδοκά.
> ◗ Η Δύση πιέζει για να ελέγξει το Νέο Μεγάλο Παιχνίδι.

Στο κέντρο βρίσκεται η Ελλάδα με την Τουρκία. Στην Αρμενία κατάλαβαν με πικρό τρόπο ότι τα ενεργειακά παίγνια και οι σφαίρες επιρροής είναι επικίνδυνα παιχνίδια. Ο κύριος Ταγίπ Ερντογάν επισκέπτεται το Μπακού για να συγχαρεί για τον επιτυχημένο πόλεμο των Αζέρων αλλά και να τονίσει τη σημασία της Τουρκίας στο παρόν και το μέλλον όχι μόνο του Αζερμπαϊτζάν αλλά και της ευρύτερης περιοχής.

Οι ΗΠΑ επανακάμπτουν με κυρώσεις για τους S-400 στην Τουρκία, με δήλωση του κυρίου Μπάιντεν ότι επανέρχονται οι ΗΠΑ στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και όχι μόνο, ως Παγκόσμιος Ρυθμιστής, ενώ συνάπτουν συμμαχίες στον Αραβικό Κόσμο, δημιουργώντας έναν αντιτουρκικό άξονα, και δραστηριοποιούνται έντονα πάλι τόσο σε Συρία και Καύκασο όσο και σε Ανατολική Ευρώπη.

Η Γαλλία αναγνωρίζει το Ναγκόρνο Καραμπάχ ως ανεξάρτητο κράτος, με ψήφισμα στην Εθνοσυνέλευση, προσπαθώντας να παραμείνουν οι Ευρωπαίοι στο παιχνίδι, ενώ νιώθοντας την ανάσα της Τουρκίας όλο και πιο έντονη στη Λιβύη, την οποία η Τουρκία ενισχύει με ολοένα και περισσότερες δυνάμεις σε έμψυχο υλικό αλλά και με όπλα την κυβέρνηση του κυρίου Σάρατζ, που ήταν να παραιτηθεί αλλά δεν παραιτήθηκε, συμπράττει με τη Ρωσία και την Ιταλία, ενισχύοντας τον

στρατηγό Χ. Χαφτάρ. Μια τελειωτική αναμέτρηση δείχνει πιθανή μπροστά στο πολιτικό αδιέξοδο, στην παρεμβατική στάση της Τουρκίας, και στον έλεγχο των πηγών και δικτύων ενέργειας, που τώρα ελέγχει ο Χ. Χαφτάρ στην περιοχή της Μισράτα και όχι μόνο.

Στο Ιράκ, τουρκικές εταιρείες χάνουν ενεργειακά συμβόλαια στην περιοχή του, από ρωσικές εταιρείες. Στο Ιντλίμπ, στη βόρεια Συρία, η Τουρκία εγκαταλείπει στρατιωτικά φυλάκια, αφού δεν μπορεί να τα υποστηρίξει. Πιέζεται τόσο από τους Κούρδους όσο και από τους Ρώσους, όπως και από τον Συριακό Στρατό, ενώ συρρικνώνεται εδαφικά. Οικονομικά εξουθενωμένη, από τους μαξιμαλιστικούς της οραματισμούς, με επεκτατικές οικονομικές πολιτικές, κάτω από την ασφυκτική πίεση του Ερντογάν αλλά και του κυρίου Μ. Αλμπαϊράκ, γαμπρού του και πρώην υπουργού Οικονομικών και Ενέργειας, οδηγείται

Το εμπάργκο των ΗΠΑ

■ ΤΑ ΜΕΤΡΑ που ανακοινώθηκαν από την κυβέρνηση Τραμπ και εμφανίζονται ως προ πολλού προγραμματισμένα, εκτιμάται από πολλούς ότι αποτελούν «βαλβίδα εκτόνωσης» του αντιτουρκικού μένους του Κογκρέσου, το οποίο στο πλαίσιο της συζήτησης του αμερικανικού αμυντικού προϋπολογισμού ζητά την ενεργοποίηση των κυρώσεων του νόμου CAATSA. Και πάντως δεν δείχνουν να έχουν το κόστος λ.χ. των κυρώσεων κατά Τούρκων αξιωματούχων για την υπόθεση του πάστορα Μπράνσον, οι οποίες επιτάχυναν την τουρκική συναλλαγματική κρίση του 2018. Εξ ου και τα δημοσιευόμενα στον τουρκικό Τύπο περί επικείμενης «έξωσης» των αμερικανικών δυνάμεων από τη βάση του Ιντσιρλίκ θα πρέπει να αντιμετωπισθούν με μεγάλη επιφύλαξη. Ο Ταγίπ Ερντογάν εμφανίζεται ψύχραιμος, στον βαθμό που ερμηνεύει ως νίκη του τις πρόσφατες περί Τουρκίας αποφάσεις των «27» της Ε.Ε., οι οποίοι με τη σειρά τους παρέπεμψαν επί της ουσίας για τα περαιτέρω στα δείγματα γραφής που θα δώσει η επόμενη κυβέρνηση Μπάιντεν στην άλλη άκρη του Ατλαντικού. Ουάσιγκτον και Άγκυρα δεν κάνουν βήματα προς τη ρήξη, αλλά διαπραγματεύονται με ιδιόμορφο τρόπο την επαναθεμελίωση της σχέσης τους. Και η μετάβαση από τον Τραμπ στον Μπάιντεν παραδόξως λειτουργεί στην κατεύθυνση της εναρμόνισης των κύριων παικτών της περιοχής, παρά στην ανάδειξη των χασμάτων. Ο απερχόμενος Τραμπ αφιερώνει όλο το διπλωματικό κεφάλαιο των τελευταίων εβδομάδων της προεδρίας του στην αναγνώριση του Ισραήλ από όσο το δυνατόν περισσότερα μουσουλμανικά κράτη και στη συμφιλίωση του Κατάρ με τους Άραβες γείτονές του οι οποίοι το έχουν θέσει υπό αποκλεισμό. Ο συμπαγέστερος αντι-ιρανικός άξονας που φιλοδοξεί να αφήσει ως κληρονομιά του ο Τραμπ συμβαδίζει με τις κινήσεις των ίδιων των ενδιαφερομένων, οι οποίοι θα παραμερίσουν προηγούμενες αντιπαραθέσεις, ενόψει του «μεγάλου αγνώστου» που αντιπροσωπεύει η προεδρία Μπάιντεν.Ήδη ο Ερντογάν λαμβάνει τα μέτρα

σε νομισματική κρίση, εφόσον οι επενδυτές φεύγουν λόγω πολιτικής αστάθειας, ανορθολογισμού στην οικονομική πολιτική, και υπονοιών της Τουρκικής Αντιπολίτευσης για Διαφθορά.

Η επέκταση της Συμμαχίας Ελλάδας-Γαλλίας-Αιγύπτου-Ισραήλ-Κύπρου με τα ΗΑΕ, αλλά και η υπογραφή Συμμαχίας με τη Σαουδική Αραβία και στρατιωτικής, μέσω αποστολής πυραυλικών συστημάτων Patriot, δίνει βάθος στον άξονα που αντιστρατεύεται τον Τουρκικό Αναθεωρητισμό.

Επέκταση των Navtex στο Καστελόριζο, ή νότια ανατολικά ή στην Κύπρο, που δέχεται μεγάλη πίεση, ελέω του κυρίου Τατάρ και της διαφαινόμενης εγκατάλειψης της λύσης της Συνομοσπονδίας, αλλά και υιοθέτησης αυτής των Ανεξάρτητων Κρατών ή της ενσωμάτωσης στην Τουρκία, δυναμιτίζει το πολιτικό σκηνικό και τις ισορροπίες στην Κύπρο αλλά και σε ολόκληρη την περιοχή.

Πλήρης υποστήριξη στην Κυπριακή Δημοκρατία

Πιο κοντά από ποτέ οι κυρώσεις στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, με σταθερή υιοθέτηση κατευναστικής στάσης προς την Τουρκία, και λόγω μεταναστευτικού αλλά και λόγω οικονομικών συμφερόντων και δεσμών, εκ μέρους της γερμανικής κυβέρνησης. Έντονη συσπείρωση με Γαλλία, Αυστρία και Ολλανδία να πρωτοστατούν για σκλήρυνση της Ευρωπαϊκής Θέσης έναντι της Τουρκίας, πιέζουν δε για κυρώσεις.

Η ελληνική κυβέρνηση, με μεγάλη συνέπεια υλοποιεί τις αποφάσεις που έχει πάρει, όπως να σταματήσουν οι προκλήσεις με το «Ορούτς Ρέις» και οι παράνομες έρευνες και γεωτρήσεις που κάνει η Τουρκία στην Ανατολική Μεσόγειο και την Κύπρο, ενώ τονίζει την ετοιμότητα για διάλογο με την Άγκυρα με ένα θέμα, αυτό της ΑΟΖ. Ζητά εμπάργκο όπλων από τη Γερμανία για τα 6 υποβρύχια, καθώς τρέχει ένα ορθολογικό πρόγραμμα επαναεξοπλισμού της χώρας με Rafale αεροσκάφη, φρεγάτες και άλλα οπλικά συστήματα, αλλά και με έμψυχο υλικό.

Η Τουρκία είναι σε αδιέξοδο. Αρχικά οικονομικό, στη συνέχεια κοινωνικό (αντιδράνε λόγω υποτιμήσεων της λίρας, ανεργίας κ.ά.). Ο κύριος Ερντογάν πιέζεται από παντού, πιέζει την Ελλάδα για κάποιο επεισόδιο στρατιωτικό -Βαρώσια, Καστελόριζο, αποστρατικοποίηση νήσων Αιγαίου, προσδοκώντας σε ένα μερίδιο από τους φυσικούς πόρους της περιοχής (πετρέλαιο, φυσικό αέριο).

Διαρκή είναι τα δεδομένα που καθοδηγούν την ελληνική κυβέρνηση. Αποκλιμάκωση, κυρώσεις ευρωπαϊκές, ελληνοτουρκικός διάλογος, και ανακήρυξη ΑΟΖ με την Κύπρο αλλά και τα 12νμ.

Ιστορία γράφεται από έθνη που συνεχίζουν να υπάρχουν. Υπομονή, Εγρήγορση, Πολιτική Ενότητα οι Στρατηγικές μας.

του φλερτάροντας τη Σαουδική Αραβία και το Ισραήλ, όπου μόλις διόρισε πρεσβευτή μετά από δύο χρόνια, ενώ τυχόν ευόδωση των συνομιλιών που μεσολαβούν ΗΠΑ και Κουβέιτ για τη θεραπεία του ρήγματος ανάμεσα στο Κατάρ και τους γείτονές του θα λειτουργήσει ενισχυτικά και για τις τουρκο-αραβικές σχέσεις. Το τίμημα θα πρέπει να είναι βέβαια η στήριξη Άγκυρας και Ντόχα στη Μουσουλμανική Αδελφότητα, ενώ οι αντιστάσεις των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και οι επιφυλάξεις της Αιγύπτου λειτουργούν ανασταλτικά στην αμερικανο-κουβεϊτιανή προσπάθεια.

Η επενδυτική στρατηγική φέτος

Οι προοπτικές για τις αγορές το 2021 στους κύκλους των επενδυτών και των αναλυτών είναι εύκολο να περιγραφούν: επιφυλακτική αισιοδοξία.

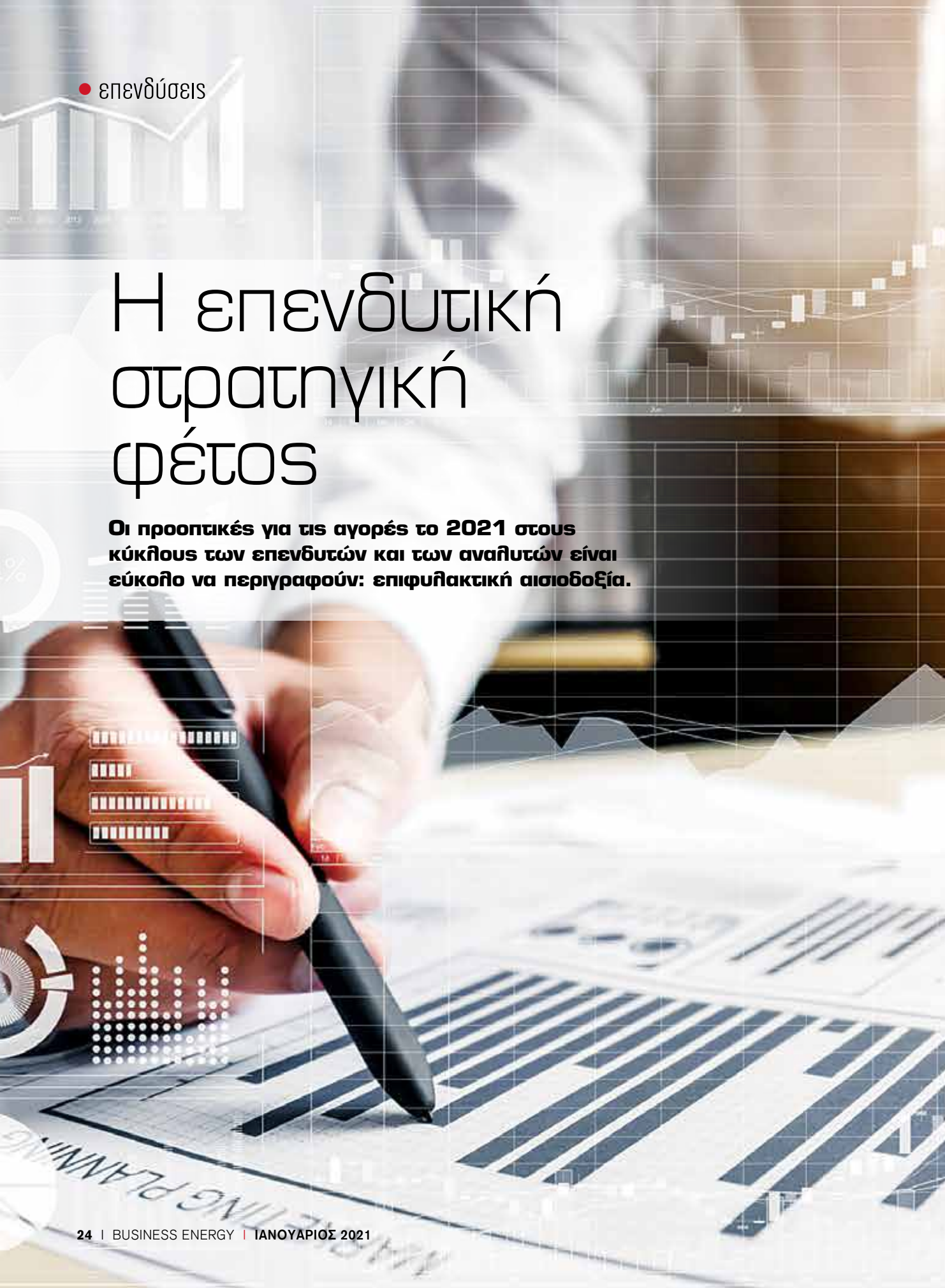

Της **ΕΛΕΝΑΣ ΚΡΙΤΣΑΛΟΥ**

Σχεδόν καθολικά οι διαχειριστές κεφαλαίων πιστεύουν ότι η χρονιά θα φέρει ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας, υποστηρίζοντας assets που έχουν ήδη δει την αξία τους να εκτινάσσεται από τα χαμηλά της πανδημικής κρίσης του Μαρτίου, αλλά και ανεβάζοντας κλάδους που είχαν μείνει πίσω. Οι αποδόσεις των ομολόγων αναμένεται να παραμείνουν χαμηλές, προσφέροντας περαιτέρω στήριξη στις αποτιμήσεις των μετοχών. Ωστόσο, η μετάλλαξη του ιού που εντοπίστηκε στη Βρετανία, η οποία προκάλεσε για λίγο αναταραχή στις αγορές στα τέλη του Δεκεμβρίου, δείχνει ότι ο δρόμος δεν είναι πάντα ομαλός.

Ρωτήσαμε τους επενδυτές: τι μπορεί να πάει στραβά;

Howard Marks, Oaktree Capital Management

Η αύξηση των επιτοκίων, απίθανη δεδομένου ότι βρίσκονται στο ενδιάμεσο εύρος, αποτελεί την κυριότερη απειλή. Οι σημερινές υψηλές τιμές των assets εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα χαμηλά επιτόκια για να τις θεωρήσει κανείς αρμόζουσες. Εάν αυξηθούν τα επιτόκια, οι τιμές των assets πιθανότατα θα υποχωρήσουν. Ωστόσο, δεν υπάρχουν πολλοί λόγοι να πιστεύουμε ότι τα επιτόκια θα αυξηθούν βραχυπρόθεσμα, επειδή δεν φαίνεται να υπάρχει πολύ πληθωρισμός και πιστεύω ότι η Federal Reserve δεν ανησυχεί για τον πληθωρισμό.

Valentijn van Nieuwenhuijzen, CIO, NNIP

Δεν νομίζω ότι οι κεντρικές τράπεζες θα πρέπει να επικεντρωθούν στον πληθωρισμό, γιατί δεν νομίζω ότι θα υπάρξει πληθωρισμός. Αν κάνω λάθος και ο πληθωρισμός όντως επιταχύνει, αυτό θα αλλάξει σημαντικά το παιχνίδι για τις αγορές. Μία τέτοια εξέλιξη θα σήμαινε ότι πολλοί χαμένοι σε αγορές που έχουν μείνει πίσω θα μπορούσαν πραγματικά να καλύψουν τη διαφορά – σκεφτείτε τις τράπεζες και τα χρηματοοικονομικά, αλλά και τον ευρύτερο παράγοντα της «αξίας» (value) που υποαποδίδει δραματικά την τελευταία δεκαετία. Οι growth stocks θα δεχθούν πλήγμα αν αυξηθούν τα επιτόκια. Δεν αποκλείεται να συνεχίσουν την ανοδική πορεία τους, αλλά σε μικρότερο βαθμό από τις μετοχές αξίας. Και, προφανώς, πλήγμα θα δεχθούν και τα κρατικά ομόλογα. Όλοι έχουν την ίδια θετική προοπτική. Αυτό όμως είναι και κίνδυνος. Θα παρακολουθούμε στενά τις εξελίξεις για τυχόν ανησυχητική συγκέντρωση σε θέσεις.

Sam Finkelstein, Co-CIO στο τμήμα σταθερού εισοδήματος στην Goldman Sachs Asset Management

Οι επενδυτές της αγοράς ομολόγων αντιμετωπίζουν δύο βασικούς κινδύνους με την είσοδο του 2021. Πρώτον, τα

Υπό τον φόβο της αύξησης των επιτοκίων

έκτακτα μέτρα που ελήφθησαν σε επίπεδο πολιτικής για την αντιμετώπιση της Covid-19 επεκτείνουν την πρόκληση των χαμηλών αποδόσεων. Δεύτερον, οι κεντρικές τράπεζες διαθέτουν περιορισμένα πυρομαχικά σε επίπεδο πολιτικής, σε περίπτωση που υπάρξει αρνητικό αναπτυξιακό σοκ. Αυτό το σκηνικό μάς κάνει να εστιάζουμε στη δόμηση ισορροπημένων χαρτοφυλακίων που είναι ανθεκτικά σε περιόδους αστάθειας της αγοράς.

Vincent Mortier, Αναπληρωτής CIO, Amundi

Το πρόσφατο ράλι της αγοράς βασίζεται σε μια τυφλή πίστη στο εμβόλιο και στη θαρραλέα υπόθεση ότι πολύ σύντομα όλα θα ξαναγίνουν όπως ήταν πριν ή και ακόμα καλύτερα. Αυτός είναι ένας κίνδυνος: η παραγωγή και διανομή αυτών των εμβολίων σε τόσο μεγάλη κλίμακα δεν θα είναι βόλτα στο πάρκο. Τα δημοσιονομικά και νομισματικά μέτρα στήριξης βοηθούν τις Οικονομίες να επιπλεύσουν – αλλά μόνο να επιπλεύσουν. Αυτά τα μέτρα γίνονται όλο και πιο δύσκολο να εφαρμοστούν. Αναμεί-

νατε περισσότερη νομισματοποίηση χρέους (αποπληρωμή χρέους μέσω τυπώματος περισσότερου χρήματος) και αυξημένη πίεση στις κεντρικές τράπεζες – οποιαδήποτε απόσυρση μέτρων είναι αδιανόητη αυτή τη στιγμή και ο κίνδυνος ενός σφάλματος πολιτικής υποτιμάται από την αγορά. Ο τρίτος κίνδυνος είναι η ίδια η συναίνεση. Το κυνήγι αποδόσεων, με την εκτόξευση των ομολόγων αρνητικής απόδοσης στα ύψη, θα ωθήσει στα άκρα την αναζήτηση: υπάρχουν περίπου 1,5 τρισ. δολάρια σε ομόλογα που δεν έχουν αποπληρωθεί σε «εταιρείες ζόμπι». Ο πειρασμός για τους επενδυτές να αποδεχτούν χαμηλότερη ποιότητα στα χαρτοφυλάκιά τους είναι υψηλός, όπως και το στοίχημα ότι τα επιτόκια θα παραμείνουν χαμηλά για πάντα. Αυτό είναι επικίνδυνο.

Andrew Law, CEO του hedge fund Caxton Associates

Η σκηνή μπορεί κάλλιστα να είναι έτοιμη για μια μεγάλη αναθέρμανση. Πολλές από τις εκφράσεις της αναθέρμανσης αυτής στερούνταν εύνοιας για το μεγαλύτερο μέρος της τελευταίας δεκαετίας. Οι περισσότεροι «παίκτες» της αγοράς και, κατά συνέπεια, τα χαρτοφυλάκιά τους διαμορφώθηκαν σε μεγάλο βαθμό με βάση δεκαετίες αποπληθωρισμού ή χαμηλού πληθωρισμού. Η αλλαγή στο καθεστώς του πληθωρισμού και, κατά συνέπεια, του τρόπου σκέψης των επενδυτών πιθανότατα θα έχει βαθιές επιπτώσεις στην κατανομή των assets.

Liz Ann Sonders, Chief Investment Strategist, Charles Schwab

Αυτό που με ανησυχεί περισσότερο είναι το κλίμα. Η ίδια η επιτυχία της αγοράς το τελευταίο διάστημα έχει θρέψει αυτό που θεωρώ ότι αποτελεί και τον μεγαλύτερο κίνδυνο γι' αυτήν, που είναι το υπερβολικά αισιόδοξο κλίμα. Το κλίμα από μόνο του δεν προμηνύει άμεση διόρθωση, σημαίνει όμως ότι η αγορά είναι πιθανώς πιο ευάλωτη εάν υπάρξει αρνητικός καταλύτης, ο οποίος θα μπορούσε να εμφανιστεί με διάφορες μορφές.

Scott Minerd, Global Chief Investment Officer, Guggenheim Partners

Η πανδημία έχει επαναπροσδιορίσει πλήρως το οικονομικό σύστημα της ελεύθερης αγοράς μας, το οποίο βασίζεται στον ανταγωνισμό, τη διαχείριση των κινδύνων και τη δημοσι-

ονομική σύνεση. Το σύστημα αυτό έχει αντικατασταθεί από κύκλους όλο και πιο ριζοσπαστικής νομισματικής παρέμβασης, την κοινωνικοποίηση του πιστωτικού κινδύνου και μια εθνική πολιτική ηθικού κινδύνου. Αυτό προκαλεί προβληματισμό, καθώς κρύβει ένα φτωχό πιστωτικό περιβάλλον, αν κρίνει κανείς από τις χρεοκοπίες, τις αλλαγές πιστοληπτικής διαβάθμισης και τα θεμελιώδη των εταιρειών. Συνολικά, η αγορά (χρέους) υψηλής απόδοσης έχει 4,5 φορές μεγαλύτερο χρέος από τα κέρδη προ φόρων και άλλων στοιχείων των τελευταίων 12 μηνών, μια αναλογία που ξεπερνά ήδη την κορυφή του κύκλου χρεοκοπιών της περιόδου 2008-2009 και είναι πιθανό να επιδεινωθεί ακόμη περισσότερο.

Gregory Peters, Γενικός Διευθυντής και Senior Διαχειριστής Χαρτοφυλακίων στην PGIM FIXED INCOME

Έχω εντυπωσιαστεί με το πώς η αγορά προσπέρασε την ιδέα του «Blue Sweep» (της επικράτησης των Δημοκρατικών τόσο στο Κογκρέσο όσο και στον Λευκό Οίκο)... Νομίζω ότι θα μπορούσαμε να δούμε ένα «Blue Sneak», καθώς η Γερουσία στην Τζόρτζια εξακολουθεί να έχει πιθανότητες να γίνει Δημοκρατική. Αυτό θα μπορούσε να ανοίξει ακόμη περισσότερο την κάνουλα των φοροελαφρύνσεων. Πιστεύω ακόμα ότι αυτή θα είναι μια χρυσή εποχή για τις πιστώσεις, αλλά μάλλον ανησυχώ περισσό-

τερο για αυτό από ό,τι τον Απρίλιο. Όλα συμβαίνουν με αστραπιαία ταχύτητα, οπότε μερίσματα, επαναγορές μετοχών και συγχωνεύσεις και εξαγορές μπορεί να ανακάμψουν επίσης γρήγορα. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος για την αγορά εξακολουθεί να είναι ο πληθωρισμός. Νομίζω ότι θα αυξηθεί, προσωρινά μόνο, το επόμενο έτος και στη συνέχεια θα επανέλθει. Αλλά ο κίνδυνος είναι να συνεχίσει να κινείται υψηλότερα, και αυτό αλλάζει τα πάντα. Πιστεύουμε πολύ πως η Fed θα μείνει στη θέση της και δεν θα αντιδράσει στην επιτάχυνση του πληθωρισμού. Εάν η Fed χάσει την ψυχραιμία της και ανησυχήσει για τον πληθωρισμό νωρίτερα από ό,τι έχουν πει, τότε αυτό θα μπορούσε να είναι πρόβλημα για τις αγορές, προκαλώντας ένα σενάριο τύπου «Taper Tantrum 2.0» (μαζικών εκροών κεφαλαίων, όπως συνέβη το 2013).

Danny Yong, ιδρυτής του hedge fund Dymon Asia

Το αμερικανικό δολάριο υποχωρεί φέτος, αλλά θα μπορούσε σε κάποια φάση να πέσει κατακόρυφα. Εάν συμβεί αυτό, η Fed θα χάσει την ευελιξία των αρνητικών (πραγματικών) επιτοκίων και μπορεί ακόμη και να αναγκαστεί να σταματήσει τις αγορές περιουσιακών στοιχείων. Εάν δεν υπάρξει Blue Sweep (στις εκλογές για τη Γερουσία στην Τζόρτζια τον Ιανουάριο), τότε η Fed είναι το back-up. Αλλά αν χαθεί το back-up, τότε τον κόσμο θα μπορούσε να τον περιμένει τρελό σοκ. Το σενάριο αυτό δεν είναι τόσο απίθανο. Εάν το δολάριο αποδυναμωθεί σημαντικά, τότε η Fed μπορεί να ξεμείνει από επιλογές «χαλάρωσης», κάτι που θα οδηγούσε σε sell-off στα Χρηματιστήρια.

Paul McNamara, Διαχειριστής χαρτοφυλακίων ομολόγων αναδυόμενων αγορών στην GAM

Οι αγορές κρατήθηκαν λόγω των χαμηλών επίσημων επιτοκίων και των χαμηλών αποδόσεων των ομολόγων και τα χαμηλότερα προεξοφλητικά επιτόκια στηρίζουν τις τιμές των assets και περιορίζουν το κόστος του δημοσίου χρέους. Παρ' όλο που το βάρος του χρέους στις αναδυόμενες αγορές είναι ως επί το πλείστον πολύ χαμηλότερο από των ανεπτυγμένων, οι αποδόσεις δεν είναι, οπότε το κόστος εξυπηρέτησης του χρέους δεν έχει μειωθεί στον ίδιο βαθμό.

Οι κεντρικές τράπεζες των αναδυόμενων μειώνουν τα επιτόκια το ίδιο επιθετικά με των ανεπτυγμένων, αλλά οι αγοραστές ομολόγων είναι πιο επιφυλακτικοί. Αντίθετα με ό,τι συμβαίνει στις ανεπτυγμένες αγορές, οι κεντρικοί τραπεζίτες στις αναδυόμενες δεν έχουν το τεκμήριο της αθωότητας. Η περίπτωση της Τουρκίας είναι ιδιαίτερα διαφωτιστική: μια άρνηση της κυβέρνησης να αναγνωρίσει τους περιορισμούς του ισοζυγίου πληρωμών οδήγησε στην ανάγκη μιας σχεδόν μοναδικά επιθετικής αύξησης των επιτοκίων. Αυτό είναι ένα παράδειγμα του τι θεωρούμε ότι θα μπορούσε να αποτελέσει ευρύτερο κίνδυνο: αν οι φορείς χάραξης πολιτικής στις αναδυόμενες αγορές δεν συνεχίσουν να αναγνωρίζουν πως αντιμετωπίζουν πολύ πιο σφικτούς περιορισμούς λόγω του ισοζυγίου πληρωμών από τους ομολόγους τους στις ανεπτυγμένες, ρισκάρουν να μπουν σε έναν φαύλο κύκλο χρέους που φαίνεται πολύ μακρινή πιθανότητα στις ανεπτυγμένες αγορές.

Παίρνει **μπροστά** η μηχανή παραγωγής χρήματος

Αλλά οι αναλυτές της Bank of America προτιμούν την... Τουρκία!

Του **ΣΤ. Κ. ΧΑΡΙΤΟΥ**

Μεγάλες οι προσδοκίες για καταγραφή υπεραποδόσεων στο Ελληνικό Χρηματιστήριο φέτος, παρά το γεγονός ότι στις ξένες αγορές χτυπούν τα καμπανάκια της υπερθέρμανσης με τους αμερικανικούς και ευρωπαϊκούς δείκτες (Dax και Dow) να αγγίζουν ιστορικά υψηλά εν μέσω πανδημίας και κοινωνικών αναταραχών που σηματοδοτεί η έξοδος Τραμπ από τον Λευκό Οίκο. Στην Ελλάδα, η τεχνική ανάλυση δείχνει ότι οι επενδυτές κινούνται σε ασφαλή ύδατα όσο ο δείκτης διαμορφώνεται πάνω από τις 700 μονάδες, δηλαδή πάνω από τον κινητό μέσο όρο των 200 ημερών.

Δεν υποκρύπτεται κάποιο σχέδιο υπονόμευσης της αγοράς, σχολιάζουν τραπεζικές πηγές. Η έκθεση της Wood βάζει τα πράγματα στη θέση τους. Ανεβάζει τις τιμές στόχους για όλες τις τραπεζικές μετοχές, ενώ για την Πειραιώς, που μειώνει την τιμή στόχο από 2,3 ευρώ στο 1,5 ευρώ, σημαίνει ότι από τα τρέχοντα επίπεδα τιμών καλείται να ανέβει πάνω από 21%...

Οι ξένοι διαχειριστές, όπως εξηγούν διαχειριστές από τα τραπεζικά dealing rooms, βλέπουν μεν ότι οι τράπεζες έχουν ανέβει κατά μέσο όρο 120% από τα χαμηλά τους το 2020, αλλά υποχωρούν πάνω από 60% στο σύνολο της περασμένης χρονιάς.

Η αγορά, σύμφωνα με τους χρηματιστές, ανησυχεί για το λιανεμπόριο και στέκεται στις προειδοποιήσεις Βακάκη, επικεφαλής του ομίλου Jumbo τις πρώτες μέρες της χρονιάς. Οι προειδοποιήσεις του δαιμόνιου επιχειρηματία δεν αφορούν στην επιχείρησή του μόνο, αλλά έχουν αντίκτυπο στο σύνολο της αγοράς.

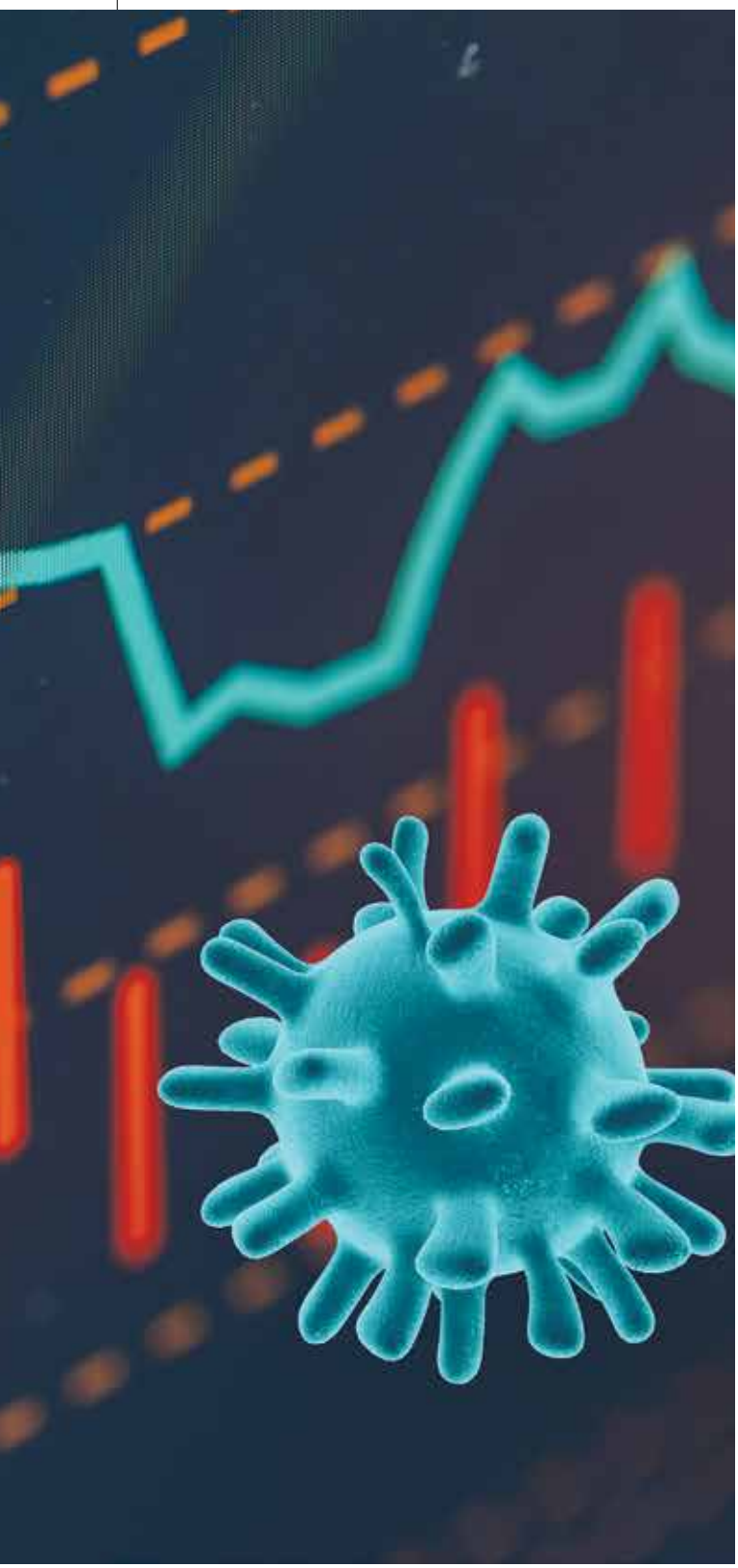

Η αγορά παραμένει κλειστή περισσότερο από δύο μήνες. Το λιανεμπόριο έχει υποστεί καθίζηση στον τζίρο του πάνω από 70%. Ταυτόχρονα, τα στοιχεία για την αεροπορική κίνηση στο «Ελ. Βενιζέλος» δείχνουν πτώση μεγαλύτερη του 80%. Η αγορά συνεχίζει να αποτιμά και να ενσωματώνει στις τιμές των μετοχών τους κινδύνους που δημιουργούνται από το παρατεταμένο lockdown, με αποκορύφωμα τη δήλωση του Έλληνα πρωθυπουργού από τη Λισαβόνα, ότι το πρώτο 3μηνο της χρονιάς και μέχρι να τρέξει ο εμβολιασμός θα είναι δύσκολο. Οι εκτιμήσεις των τμημάτων ανάλυσης των ελληνικών τραπεζών διακινδυνεύουν πρόβλεψη για το α' 3μηνο, οι οποίες σταδιακά θα δοθούν στο φως της δημοσιότητας τις επόμενες εβδομάδες, πάνω από 10%.

Με δεδομένο ότι πολλές από τις δυσκολίες, όπως το τρίτο κύμα πανδημίας που σαρώνει τη Δυτική και Βόρεια Ευρώπη, έχουν περάσει στις αποτιμήσεις, οι αναλυτές θεωρούν ότι τυχόν αλλαγή της τάσης σε πτωτική θα μπορούσε να εξαντληθεί σε σωρευτική πτώση περίπου 8-10%, μεταξύ των 730-750 μονάδων, και αυτή πρόσκαιρα.

Οι χαμηλές αποδόσεις στο ελληνικό 10ετές στο 0,60% ή στο 5ετές στα όρια του... μηδενός, αφού πρόσφατα διαπραγματευόταν στο 0,05%, δεν αποτελούν κίνητρο για το έξυπνο χρήμα. Κι αυτός είναι ο οδηγός για να τρέξουν αναδυόμενες αγορές, όπως η ελληνική, σχολιάζουν οι χρηματιστές.

Δεν θα πρέπει να αγνοηθεί το γεγονός ότι εν μέσω τρίτου κύματος της πανδημίας ο Dow είδε ιστορικά υψηλά στις 31.000 μονάδες και ο γερμανικός Dax στις 14.000 μονάδες. Οι πιέσεις που βγήκαν πριν από λίγε μέρες στις αγορές αποτελούν αποθέρμανση των αγορών, αφού το 2021 ξεκίνησε με ράλι.

Το Χ.Α. ως η μόνη αναδυόμενη αγορά της ζώνης του ευρώ, παρέχει προς το παρόν ασφάλεια και προοπτική. Οι «αγαπημένες» τράπεζες των ξένων αναμένεται να δεχθούν ακόμα ένα χέρι βοηθείας εντός του Φεβρουαρίου με τον Ηρακλή ΙΙ και περισσότερα από 35 δισ. ευρώ κόκκινα δάνεια πρόκειται να σβηστούν από τους ισολογισμούς τους. **Ταυτόχρονα, οι ξένοι βλέπουν ότι η Ελλάδα μέχρι τέλος του μήνα θα δοκιμάσει εκ νέου τις δυνάμεις της στις αγορές. Με την έκδοση 15ετούς ή 20ετούς διάρκειας τίτλου, η κυβέρνηση θέλει να επωφεληθεί της δυναμικής που έχει αναπτυχθεί στα dealing rooms των ξένων αγορών.**

Κρήτη

Όπως εκτιμάται, η αλλαγή της τάσης στην αγορά και την οικονομία αναμένεται να εδραιωθεί από το δεύτερο τρίμηνο. Ήδη, οι ξενοδόχοι στην Κρήτη κάνουν λόγο για προκρατήσεις, οι οποίες ανεβάζουν τον στόχο για τα έσοδα πάνω και από το... 50% του τζίρου τους το 2019!

Πολλά τα λεφτά από τον Οκτώβριο

Αποδόσεις ως 200% για τις μετοχές και κέρδη πάνω από 60% για τον Γενικό Δείκτη από τις 30 Οκτωβρίου, όταν και ξεκίνησαν όλα για την αντιστροφή του κλίματος και της τάσης μετά τη δημοσιοποίηση των ερευνών για την επιτυχία των εμβολίων. Η 30ή Οκτωβρίου ήταν η ημέρα κατά την οποία σημειώθηκε ενδοσυνεδριακό χαμηλό στις 550 μονάδες, ενώ μετοχές όπως η Εθνική βρέθηκαν στα ιστορικά χαμηλά των 85 λεπτών και η Alpha στα επίπεδα των 40 λεπτών. Ήταν μία συνεδρίαση, όπως αναφέρει ο χρηματιστής της Beta ΑΧΕΠΕΥ, Τάκης Ζαμάνης, που δεν θέλει να θυμάται κανείς. Από το ναδίρ, στο ζενίθ βρέθηκε η αγορά. Η οποία, όσο επιβεβαιώνονταν οι ειδήσεις για το εμβόλιο, τόσο σκορπούσε ενθουσιασμό στις αγορές. Την ίδια περίοδο ή μάλλον 18 μέρες αργότερα, στις 17 Νοεμβρίου, ενθουσιασμός επικράτησε στις αγορές από την εκλογή Μπάιντεν στον προεδρικό θώκο των ΗΠΑ. Μία περίοδος τεσσάρων ετών που σημαδεύτηκε από το ξέσπασμα του εμπορικού πολέμου του απερχόμενου προέδρου Ντόναλντ Τραμπ με την Ευρώπη και την Κίνα οδεύει προς το τέλος της. Για δε την Ελλάδα, όπως εκτιμούν οι στρατηγικοί αναλυτές, η εκλογή Μπάιντεν ευνοεί τις ελληνικές θέσεις στη γεωπολιτική ένταση που συντηρεί η Τουρκία.

Την ίδια περίοδο ήρθε το δεύτερο lockdown στην Ελλάδα και την Ευρώπη, και ταυτόχρονα κατατέθηκε ο προϋπολογισμός που προβλέπει για το σύνολο του 2020 ύφεση 10,50%. Η καταρράκωση της αγοράς με τις απώλειες που άγγιξαν το 37% μέσα στη χρονιά είχε τιμολογήσει, σύμφωνα με την αγορά, οτιδήποτε άσχημο μπορούσε να συμβεί. «Ξεκινάμε με αισιοδοξία», δηλώνει το μέλος του Δ.Σ. της ΕΧΑΕ και

επικεφαλής της ομώνυμης χρηματιστηριακής κ. Νίκος Χρυσοχοΐδης. «Η αγορά πλέον τιμολογεί ότι η οικονομία θα ανοίξει στο πρώτο 3μηνο του 2021. Η μεγάλη ρευστότητα που αποδεσμεύεται από τις κεντρικές τράπεζες, όπως η Fed και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα, με τα τεράστια κεφάλαια επαναγοράς ομολόγων, θα συνεχιστεί, εξέλιξη που καθησυχάζει τους επενδυτές να δρουν ανενόχλητοι από δημοσιονομικούς κινδύνους. Το στοίχημα για την Ελλάδα, που μάλλον διαφαίνεται αχτίδα φωτός, είναι το πώς θα διαχειριστούν οι τράπεζες τα κόκκινα δάνεια. Έρχεται σύντομα ο Ηρακλής ΙΙ και μεθοδεύεται η bad bank από την Τράπεζα της Ελλάδος σε συνεννόηση με την ΕΚΤ που ευνοεί τη σύσταση πανευρωπαϊκής bad bank». Ο χρηματιστής σημειώνει ότι «το ενδιαφέρον θα επικεντρωθεί την ερχόμενη χρονιά στις τράπεζες, σε οτιδήποτε συνδέεται με τον κλάδο της ενέργειας, ομόλογα ή μετοχές, ενώ η ψηφιοποίηση του κράτους την οποία έχει πάρει ζεστά η κυβέρνηση θα ευνοήσει σημαντικά τον κλάδο της πληροφορικής». Ο διευθυντής επενδύσεων της Κύκλος ΑΧΕΠΕΥ κ. Δ. Τζάνας σχολιάζει από την πλευρά του ότι «το ελληνικό Χρηματιστήριο, το μοναδικό αναδυόμενο στην ευρωζώνη, έχει ήδη επανέλθει στο ραντάρ των διαχειριστών των επενδυτικών φορέων του εξωτερικού μετά από παρατεταμένη περίοδο συνεχούς αποεπένδυσης από αυτό. Οι ροές που καταγράφηκαν τον Νοέμβριο (€40 δισ. σε ομόλογα και €37 δισ. σε μετοχές) είναι ενθαρρυντικές για τη συνέχεια διαμορφώνοντας προοπτική συνέχισής τους, εξέλιξη που θα αποτυπωθεί στην πορεία των τιμών και του Γ.Δ. κατά το 2021.

Απειλή

Ωστόσο, μια S.W.O.T. ανάλυση των βασικών χαρακτηριστικών του ελληνικού Χρηματιστηρίου αρκεί για να πειστούμε ότι το αισιόδοξο σενάριο μπορεί να απειληθεί από διάφορες πλευρές. Μέχρι τώρα, οι αναφορές αφορούσαν τα δυνατά σημεία (Strengths) της ελληνικής αγοράς και τις ευκαιρίες (Opportunities) που υπάρχουν, με δεδομένο ότι οι δείκτες P/E και EV/EBIDTA του Χ.Α. υπολείπονται των ευρωπαϊκών μέσων όρων. Υπάρχουν όμως και τα αδύναμα σημεία (Weaknesses) καθώς και οι απειλές (Threats). Το ελληνικό Χρηματιστήριο παραμένει ρηχό και ιδιαίτερα ευάλωτο στις διακυμάνσεις. Συγχρονίζεται εύκολα με τις δυσμενείς εξωγενείς διαταραχές αλλά όχι πάντα με τις θετικές (ασύμμετρη κίνηση). Η σχέση της Ελλάδος με την Τουρκία θα αποτελέσει πιθανόν πάλι πηγή για νέες εντάσεις και συνέχιση της γεωπολιτικής αβεβαιότητας, επηρεάζοντας τη στάση των ξένων επενδυτών». Το ερώτημα που τίθεται είναι σε ποια

επίπεδα θα μπορούσαμε να δούμε την αγορά. «Είναι σοβαρή η πιθανότητα μέσα στο 2021 η αγορά να δει εκ νέου τις 950 μονάδες και να επιχειρήσει, εφόσον οι συνθήκες ρευστότητας το επιτρέπουν, την υπέρβαση των 1.000 μονάδων» γράφει ο υπεύθυνος ανάλυσης της Beta ΑΧΕΠΕΥ κ. Μάνος Χατζηδάκης. «Οι 1.000 μονάδες πάντως», σύμφωνα με τον αναλυτή, «δεν αποτελούν κάποιο τεχνικό όριο, είναι απλώς ένα στρογγυλό νούμερο το οποίο έχει περισσότερο ψυχολογική σημασία. Επομένως οι προκλήσεις των βασικών αντιστάσεων βρίσκονται στις 950 μονάδες όπου και ολοκληρώνεται ο σχηματισμός αντιστροφής που βρίσκεται σε εξέλιξη. Σε μηνιαίο επίπεδο ο Γενικός Δείκτης φαίνεται να έχει ακόμα μεγαλύτερη προοπτική κοιτάζοντας και κοντά στα υψηλά του 2014, δηλαδή τις 1.380 μονάδες, ωστόσο το βάθος αυτής της προοπτικής είναι πιο μακροπρόθεσμο και πιο εξαρτώμενο από τον τραπεζικό κλάδο. Μπαίνοντας στην επόμενη χρονιά ο Γενικός Δείκτης διατηρεί τα μακροπρόθεσμα εβδομαδιαία αγοραστικά σήματα, με την αξία των συναλλαγών να λειτουργεί υποστηρικτικά στην προσπάθεια ανακατάληψης του χαμένου εδάφους των αρχών του 2020. Συμπερασματικά, η άνοδος που ξεκίνησε τον Νοέμβριο ήταν καταλυτική για τη μακροπρόθεσμη τεχνική εικόνα και ο συνδυασμός της αύξησης των μέσων ημερήσιων τζίρων δίνει πλέον καθαρό προβάδισμα στους αγοραστές στη μεγάλη εικόνα».

Μετοχές

Η πορεία των χαρτιών είναι ξέφρενη από τις 30 Οκτωβρίου, πορεία, που, όπως τονίστηκε παραπάνω, επισημαίνουν όλοι οι εμπλεκόμενοι περί τα χρηματιστηριακά που μίλησαν στο mononews.gr. Σχεδόν 210% τα κέρδη για τη Βιοτέρ, η οποία βρίσκεται στην επιτήρηση και οι επενδυτές ποντάρουν στην εκμετάλλευση των περιουσιακών της στοιχείων. Πάνω από 150% ανέρχονται τα κέρδη για την ΕΤΕ, 130% η άνοδος για την Πασάλ, 122,1% τα κέρδη για την Alpha, 107,6% τα κέρδη για την Eurobank, 96,2% η αντίδραση που βγήκε στην Aegean, η οποία θα λάβει 120 εκατ. ευρώ επιχορήγηση από την Κομισιόν, ενώ η προοπτική του εμβολιασμού φέρνει πιο κοντά την άρση της φοβίας στις αερομεταφορές. Πάνω από 90% η αντίδραση που βγήκε στην Πειραιώς, η οποία έχει μπροστά της το swap με το Ελληνικό Δημόσιο και την έναρξη των διαδικασιών για την ιδιωτικοποίησή της εντός του 2021. Πάνω από 67% η αντίδραση που βγήκε στην Autohellas, η οποία επίσης ευνοείται από τις προσδοκίες για την άνοδο του τουρισμού μετά το εμβόλιο, αλλά και από τα στοιχεία για αύξηση στις πωλήσεις αυτοκινήτων παρά την πανδημία. Κέρδη 58,1% για τον ΟΠΑΠ, πάνω από 56% η αντίδραση για την Frigoglass που φέρεται να ευνοείται από την αποθήκευση του εμβολίου, τουλάχιστον στη Ρωσία, 54,17% τα κέρδη για τη ΔΕΗ που επιστρέφει στην κερδοφορία αλλά και σε επίπεδα τα οποία έχει να δει από το 2014. Αντίδραση πάνω από 52% την επίμαχη περίοδο μετά τις 30/10 καταγράφει και η ΕΧΑΕ, η οποία ευνοείται από τη βελτιωμένη χρηματο/οικονομική της διάρθρωση. Είχε φτάσει στο σημείο το χαρτί να έχει κεφαλαιοποίηση μικρότερη από τα 64 εκατ. ευρώ που είχε στο ταμείο της το 9μηνο.

Σχεδόν 50% η αντίδραση για τη ΜΟΗ που βρέθηκε τον Οκτώβριο στο μάτι του κυκλώνα από τα ξένα funds λόγω της εξόδου της από τον MSCI.

Η Bank of America σαμποτάρει την ελληνική αγορά μετοχών

Η εγχώρια αγορά μετοχών για την Bank of America τοποθετείται ιδιαίτερα χαμηλά σε μια σειρά παραγόντων και δεικτών που αναλύει η BofA και δείχνει ότι δεν είναι όλοι οι ξένοι αναλυτές θετικοί για τις ελληνικές μετοχές, στοιχείο που έρχεται σε πλήρη αντιδιαστολή με το τρέχον consensus στην αγορά των μετοχών. Μάλιστα, προτείνει για αποδόσεις τη χρεωκοπημένη Τουρκία! Η Ελλάδα τοποθετείται στον πάτο σε όρους τρεχουσών αποτιμήσεων και σε σχέση με τις ιστορικές αποτιμήσεις της αγοράς, πολύ χαμηλά σε όρους αύξησης των κερδών, σε σχέση τιμής και momentum κερδών (σ.σ. μοιάζει με τον δείκτη PEG), σε όρους τοποθετήσεων των θεσμικών διαχειριστών κεφαλαίων και το μόνο πραγματικό στοιχείο όπου ξεχωρίζει θετικά η χώρα είναι σε όρους μερισματικών αποδόσεων, εξηγεί η BofA Securities.

Στις χειρότερες των επιλογών τους είναι δύο εγχώριες τράπεζες, η Τράπεζα Πειραιώς και η **Εθνική Τράπεζα,** οι οποίες τοποθετούνται ιδιαίτερα χαμηλά στο matrix των δεικτών που εξετάζει η BofA Securities. Ταυτόχρονα, η Τράπεζα Πειραιώς συμπεριλαμβάνεται και στη λίστα με τις μετοχές Low growth - Bottom 20 μαζί με τον τίτλο της Alpha Bank, που βρίσκεται στην τελευταία θέση της λίστας.

Table 24: Earnings growth screen – Top 20 and Bottom 20

High growth – Top 20						Low growth – Bottom 20					
Company	Country	Sector	12m forward EPS growth	12m trailing EPS growth	Forecast EPS change	Company	Country	Sector	12m forward EPS growth	12m trailing EPS growth	Forecast EPS change
Gold Fields	S Africa	Materials	87%	100%	100%	Piraeus Bank	Greece	Financials	-15%	-100%	-100%
Royal Bafokeng	S Africa	Materials	90%	100%	100%	Zain KSA	Saudi Arabia	Comm. Svcs.	8%	-55%	-56%
Petropavlovsk	Russia	Materials	91%	100%	100%	Saudi Kayan Petroch.	Saudi Arabia	Materials	20%	-100%	-100%
AngloPlat	S Africa	Materials	100%	25%	100%	Rabigh Refining	Saudi Arabia	Energy	20%	-100%	-100%
Harmony	S Africa	Materials	100%	33%	97%	LPP SA	Poland	Cons. D.	20%	-100%	-82%
Northam Platinum	S Africa	Materials	45%	100%	92%	Turkish Airline	Turkey	Industrials	20%	-100%	-88%
Sok Market	Turkey	Cons. S.	100%	20%	100%	CCC SA	Poland	Cons. D.	20%	-100%	-82%
Sibanye Stillwater	S Africa	Materials	42%	100%	88%	Tupras	Turkey	Energy	20%	-100%	-66%
KGHM	Poland	Materials	100%	0%	100%	Saudi Arabian Mining	Saudi Arabia	Materials	20%	-100%	-65%
AngloGold Ashanti	S Africa	Materials	39%	100%	64%	Sipchem	Saudi Arabia	Materials	20%	-100%	-49%
MLP Saglik	Turkey	Health Care	100%	13%	28%	Sasol Limited	S Africa	Materials	20%	-100%	-54%
Implats	S Africa	Materials	29%	100%	100%	Gulf Bank Of Kuwait	Kuwait	Financials	10%	-53%	-50%
Etihad Etsalat Co.	Saudi Arabia	Comm. Svcs.	32%	100%	100%	Santander Bank Polska	Poland	Financials	7%	-47%	-50%
Polyus	Russia	Materials	36%	38%	64%	Emaar	UAE	Real Estate	4%	-40%	-40%
Reinet Investments	S Africa	Financials	65%	13%	37%	Tatneft	Russia	Energy	14%	-55%	-50%
Naspers	S Africa	Cons. D.	37%	19%	46%	Saudi Basic Industries	Saudi Arabia	Materials	20%	-100%	-38%
Dino	Poland	Cons. S.	28%	53%	51%	DIB	UAE	Financials	6%	-40%	-40%
Turk Telekom	Turkey	Comm. Svcs.	55%	-1%	13%	Truworths Intl	S Africa	Cons. D.	0%	-35%	-37%
Polymetal Int	Russia	Materials	23%	96%	89%	Alpha Bank	Greece	Financials	20%	-100%	-37%
Norilsk Nickel	Russia	Materials	59%	-11%	28%	Investec	S Africa	Financials	7%	-41%	-40%

Data as of 4 January 2021. For stocks with absolute value of the denominator less than 1, and growth rate above 100% or below -100%, growth rate is capped at 100% and -100%, respectively. This screen is not a recommended list either individually or as a group of stocks and may not be consistent with our fundamental view. Investors should consider the fundamentals of the companies and their own individual circumstances/objectives before making any investment decision. Source: DataStream, FactSet, Bloomberg, BofA Global Research. This screen is not a recommended list either individually or as a group of stocks. Investors should consider the fundamentals of the companies and their own individual circumstances/objectives before making any investment decision

Table 14: EEMEA – Bottom 20 stocks ranked by 6 screening factors

Company	Country	Sector	Current valuations (10%)	Valuations vs history (10%)	Earnings growth (20%)	Price/EPS momentum (20%)	DY (20%)	GEM funds positioning upside (20%)	Weighted average of ra
Rabigh Refining	Saudi Arabia	Energy	15	9	0	12	0	36	12.0
CD Project Red	Poland	IT	0	17	29	0	0	34	14.3
Zain KSA	Saudi Arabia	Comm. Svcs.	15	53	0	8	0	61	20.6
Turkish Airline	Turkey	Industrials	45	91	1	15	0	19	20.6
Mail	Russia	IT	4	9	50	44	0	7	21.5
Yandex	Russia	IT	0	5	60	57	0	0	23.9
Saudi Arabian Mining	Saudi Arabia	Materials	6	9	3	23	0	92	25.1
Lukoil	Russia	Energy	93	12	18	30	33	1	26.9
Micex**	Russia	Financials	26	4	37	37	42	7	27.6
Surgutneftegas-Pfd	Russia	Energy	99	61	10	18	14	17	27.8
Surgutneftegas	Russia	Energy	91	75	22	2	10	26	28.6
Piraeus Bank	Greece	Financials	45	71	0	11	0	76	29.0
CCC SA	Poland	Cons. D.	6	34	2	66	0	57	29.0
Saudi Kayan Petroch.	Saudi Arabia	Materials	7	12	0	72	0	67	29.7
Discovery	S Africa	Financials	17	42	53	45	23	5	31.1
Jarir**	Saudi Arabia	Cons. D.	18	3	51	13	60	26	32.1
Novatek	Russia	Energy	16	60	30	65	27	1	32.2
Natl Bank Greece	Greece	Financials	56	65	17	38	0	49	32.9
Bank Al-Jazira	Saudi Arabia	Financials	37	46	15	3	41	68	33.7
FAB	UAE	Financials	35	22	21	34	41	44	33.7

See notes in Table 13. This is a screen and not a recommended list either individually or as a group of stocks. Investors should consider the fundamentals of the companies and their own individual circumstances / objectives before making any investment decisions. Source: DataStream, FactSet, Bloomberg, BofA Global Research This screen is not a recommended list either individually or as a group of stocks. Investors should consider the fundamentals of the companies and their own individual circumstances/objectives before making any investment decision

Orange shaded equities are UNDERPERFORM-rated stocks by our fundamental analysts

Παρόλα αυτά, στη λίστα με τις τοπ επιλογές της φιγουράρει ο τίτλος του ΟΠΑΠ, για τον οποίο ωστόσο δεν έχει τιμή στόχο ή αξιολόγηση, αλλά θεωρεί ότι τα δυνατά του σημεία είναι η χαμηλή αποτίμησή του σε σχέση με το παρελθόν, η αύξηση των κερδών, η σχέση τιμής και momentum κερδών και η μερισματική απόδοσή του, σύμφωνα με την BofA. Ταυτόχρονα, η μετοχή της Motor Oil περιλαμβάνεται στη λίστα με τις τοπ επιλογές αξίας (Current value - Top 20). Στον αντίποδα, η μετοχή της Jumbo είναι στη λίστα με τις Falling momentum - Bottom 20 στις τελευταίες θέσεις.

Το πλέον όμως αρνητικό στοιχείο το οποίο εξάγεται από τα στοιχεία της BofA είναι ότι οι διαχειριστές κεφαλαίων για τις αναδυόμενες αγορές (Global Emerging Markets Funds - GEM Funds) είναι ήδη τοποθετημένοι στην εγχώρια αγορά, σύμφωνα με τα ποσοστά τους και τις τοποθετήσεις τους.

Η Ελλάδα έχει ποσοστό συμμετοχής στον δείκτη MSCI Emerging Markets (MSCI EM) 0,13% και το τρέχον ποσοστό συμμετοχής των GEM Funds, βάσει της EPFR, είναι ήδη στο 0,14%, αυξημένο σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα και πολύ υψηλότερα από το μέσο τα τελευταία έτη.

Στους τελευταίους έξι μήνες, η εγχώρια αγορά φαίνεται να είναι στις πρώτες θέσεις, στην έκτη για την ακρίβεια, προσέλκυσης ξένων κεφαλαίων με +0,10% σε σχέση με 16 διαφορετικές αναδυόμενες αγορές.

Table 25: Price and EPS momentum screen – Top 20 and Bottom 20

Rising momentum – Top 20							Falling momentum – Bottom 20						
Company	Country	Sector	3m change in FY0 earnings	1m price change	3m price change	12m price change	Company	Country	Sector	3m change in FY0 earnings	1m price change	3m price change	12m price change
Erdemir	Turkey	Materials	67%	34%	61%	34%	Gulf Bank Of Kuwait	Kuwait	Financials	-16%	-1%	-2%	-23%
KGHM	Poland	Materials	57%	8%	58%	94%	CD Project Red	Poland	IT	-23%	-36%	-30%	-2%
CCI	Turkey	Cons. S.	50%	13%	44%	40%	Transneft Pref	Russia	Energy	-8%	-2%	2%	-34%
Implats	S Africa	Materials	37%	18%	58%	32%	CIB	Egypt	Financials	1%	-6%	-11%	-25%
Magnitogorsk	Russia	Materials	49%	27%	57%	10%	Eurocash	Poland	Cons. S.	-7%	-1%	-1%	-33%
AngloPlat	S Africa	Materials	62%	21%	41%	4%	TP SA	Poland	Comm. Svcs.	-13%	-1%	-3%	-5%
African Rainbow	S Africa	Materials	49%	8%	50%	54%	Surgutneftegas	Russia	Energy	-13%	3%	6%	-41%
Ford Otosan	Turkey	Cons. D.	31%	14%	53%	47%	Arab National Bank	Saudi Arabia	Financials	-4%	0%	0%	-24%
Aldar Soroun	UAE	Real Estate	55%	4%	58%	49%	Bank Al-Jazira	Saudi Arabia	Financials	-7%	-2%	-4%	-9%
Novolipetsk Steel	Russia	Materials	67%	10%	27%	21%	Boubyan Bank	Kuwait	Financials	-5%	-2%	-6%	-5%
Sibanye Stillwater	S Africa	Materials	34%	11%	45%	57%	Savola	Saudi Arabia	Cons. S.	-12%	-9%	-14%	21%
Kumba	S Africa	Materials	24%	16%	44%	45%	BSFR	Saudi Arabia	Financials	0%	-2%	-2%	-13%
OPAP	Greece	Cons. D.	70%	9%	39%	3%	Alinma Bank	Saudi Arabia	Financials	-2%	0%	-1%	-14%
ALROSA	Russia	Materials	49%	11%	40%	-3%	Agility Pub.Whsg.	Kuwait	Industrials	-8%	-1%	0%	0%
Arcelik	Turkey	Cons. D.	41%	10%	34%	15%	QNB	Qatar	Financials	0%	-2%	0%	-12%
Magnit	Russia	Cons. S.	35%	14%	23%	38%	Emirates NBD	UAE	Financials	4%	-4%	1%	-17%
Severstal	Russia	Materials	27%	14%	37%	15%	The Company For Coop In	Saudi Arabia	Financials	-1%	-5%	-12%	6%
Glencore	S Africa	Materials	68%	2%	50%	1%	Zain KSA	Saudi Arabia	Comm. Svcs.	-12%	1%	1%	15%
Migros	Turkey	Cons. S.	78%	8%	5%	45%	Jumbo	Greece	Cons. D.	4%	-5%	0%	-16%
Royal Bafokeng	S Africa	Materials	71%	5%	8%	27%	Zain Group	Kuwait	Comm. Svcs.	-3%	-2%	4%	8%

Data as of 4 January 2021. For stocks with absolute value of the denominator less than 1, and growth rate above 100% or below -100%, growth rate is capped at 100% or -100%, respectively. This screen is not a recommended list either individually or as a group of stocks and may not be consistent with our fundamental view. Investors should consider the fundamentals of the companies and their own individual circumstances/objectives before making any investment decision. Source: DataStream, FactSet, Bloomberg, BofA Global Research. This screen is not a recommended list either individually or as a group of stocks. Investors should consider the fundamentals of the companies and their own individual circumstances/objectives before making any investment decision

Οι εξελίξεις για τις αγορές

Στον επιταχυντή πρόκειται να μπουν η αγορά και η Οικονομία το 2021, έπειτα από μία ολέθρια χρονιά, το 2020, με απτές επιπτώσεις στο ΑΕΠ και στην κοινωνία. Οι εξελίξεις για τις αγορές προβλέπεται ότι θα είναι καταιγιστικές με αφορμή την έναρξη των εμβολιασμών στη χώρα μας, αλλά και λόγω των σημαντικών κεφαλαίων που αναμένει από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης. Ανεξάρτητα από τις προοπτικές που διανοίγονται για την εγχώρια χρηματιστηριακή αγορά, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς οφείλει να είναι παρούσα με μια σειρά παρεμβάσεων και μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο της εταιρικής διακυβέρνησης, καλύπτοντας το κενό που δημιούργησε η πολύκροτη υπόθεση της Folli Follie, 2,5 χρόνια μετά. Η πρόεδρος της Επιτροπής κ. Βασιλική Λαζαράκου και ο διευθύνων σύμβουλος της ΕΧΑΕ κ. Σωκράτης Λαζαρίδης, μιλώντας στο «Business Energy» δίνουν το στίγμα της επόμενης χρονιάς.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΛΑΖΑΡΑΚΟΥ:

Σε εγρήγορση η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

Εταιρική Διακυβέρνηση η βασική προτεραιότητα της Ε.Κ. για το 2021

Η ομαλή μετάβαση στο νέο καθεστώς εταιρικής διακυβέρνησης των εισηγμένων εταιρειών που προβλέπει ο νόμος 4706/2020 και τίθεται σε εφαρμογή από τον Ιούλιο 2021, αποτελεί βασική ρυθμιστική και εποπτική προτεραιότητα της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς για τον νέο χρόνο. Συνδράμουμε ήδη τις εισηγμένες εταιρείες έχοντας εκδώσει κανονιστικές αποφάσεις και εγκύκλιο, και θα συνεχίσουμε να το κάνουμε παρακολουθώντας στενά τις σχετικές διαδικασίες, προκειμένου να ενισχύσουμε την εταιρική διακυβέρνηση ώστε και τα συμφέροντα των επενδυτών να προστατευθούν καλύτερα και οι εταιρείες να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Η επιδημία και οι επιπτώσεις της εξακολουθούν να αποτελούν κύριο μέλημα της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και το 2021. Θα παραμείνουμε σε εγρήγορση προκειμένου να ανταποκριθούμε στις εκάστοτε περιστάσεις, πάντοτε σε ανοιχτή γραμμή με την Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών (ESMA). Τα θέματα που θα απασχολήσουν επίσης τις ευρωπαϊκές Αγορές καθώς και την ελληνική σχετίζονται κυρίως με τη βιώσιμη ανάπτυξη και τα ζητήματα περιβαλλοντικών, κοινωνικών και σχετικών με τη διακυβέρνηση παραγόντων (ESG), καθώς βρίσκονται στο επίκεντρο των διαβουλεύσεων μεταξύ των αρμοδίων φορέων και τα συγκεκριμένα ζητήματα ενσωματώνονται ταχύτατα στο θεσμικό πλαίσιο των κεφαλαιαγορών. Μία άλλη κρίσιμη παράμετρος στην οποία θα εστιάσουμε τις προσπάθειές μας τον νέο χρόνο, όπως και οι λοιποί Ευρωπαίοι επόπτες, είναι ο ψηφιακός μετασχηματισμός, δίνοντας έμφαση στην ψηφιοποίηση των λειτουργιών και διαδικασιών της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Αποτελεί έναν τομέα στον οποίο είναι αναγκαίο να επενδύσουν οι επόπτες προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι όποιες εποπτικές προκλήσεις και εξελίξεις της σύγχρονης εποχής. Παράλληλα, η βελτίωση του θεσμικού πλαισίου, όπου αυτό είναι αναγκαίο, παραμένει σημαντική προτεραιότητα της στρατηγικής της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς προκειμένου να συμβάλει στη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς ως μοχλού ανάπτυξης της Οικονομίας.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ:

Στον επιταχυντή η αγορά και η Οικονομία το 2021

Σε φάση ανάκαμψης οι αγορές, η ελληνική προηγείται

Η πανδημία Covid-19 κατάφερε ισχυρότατο πλήγμα στις Οικονομίες όλων των χωρών, ανεξαρτήτως βαθμού ανάπτυξης. Η επίδραση των εκτιμήσεων για το μέγεθος της κρίσης όπως ήταν αναμενόμενο είχε άμεσο αντίκτυπο και στην πορεία των χρηματιστηριακών αγορών, της εγχώριας περιλαμβανομένης. Η αβεβαιότητα για την αποτίμηση των επιπτώσεων αυτής της παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης προκάλεσε έντονη ανησυχία και στα Χρηματιστήρια, η εικόνα των οποίων χαρακτηρίστηκε από έντονη μεταβλητότητα. Τα νέα για το εμβόλιο κατά του ιού είχαν άμεση επίδραση στην αναστροφή του παραπάνω κλίματος και στις χρηματιστηριακές αγορές, οι οποίες έχουν ήδη εισέλθει σε τροχιά επανάκαμψης, με την ελληνική αγορά μάλιστα να προηγείται. Το 2021 ξεκινά με σαφή μηνύματα αισιοδοξίας για επιστροφή της Οικονομίας σε αναπτυξιακή τροχιά. Τα κεφάλαια που θα λάβει η χώρα μας από το Ταμείο Ανάκαμψης υπερεπαρκούν για να αποτελέσουν επιταχυντή σε μία σειρά μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων επισπεύδοντας την επαναφορά της Οικονομίας σε ρυθμούς ανάπτυξης. Παράλληλα και σε ό,τι αφορά ειδικότερα το Χρηματιστήριο, οι προτάσεις τόσο της Επιτροπής Πισσαρίδη όσο και της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων, που συστήθηκε με πρωτοβουλία του ΥΠΟΙΚ, για τις κατευθύνσεις περαιτέρω ανάπτυξης της εγχώριας κεφαλαιαγοράς είναι βέβαιο ότι θα συμβάλουν στην ουσιαστικότερη ανάδειξη του ρόλου που η εγχώρια χρηματιστηριακή αγορά μπορεί να διαδραματίσει σε αυτή την εκ νέου μετάβαση σε τροχιά ανάπτυξης.

Η ανάδειξη του «Αυτοκινήτου του 2021» για την Ελλάδα ήταν διαφορετική από κάθε άλλη χρονιά, λόγω των έκτακτων συνθηκών που διαμόρφωσε ο Covid-19.

RENAULT CAPTUR!

«Αυτοκίνητο του 2021» για την Ελλάδα

Κείμενο: **ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ**

Έγινε διαδικτυακά και στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία. Ήταν η 15η εκδήλωση του θεσμού «Αυτοκίνητο της Χρονιάς για την Ελλάδα» με 27 εκλέκτορες συντάκτες από εφημερίδες, περιοδικά, ραδιόφωνο, διαδίκτυο και τηλεόραση που ψήφισαν με ανοικτή ψηφοφορία, με την κάλπη να βγάζει πρώτο το νέο Renault Captur, το οποίο παρέλαβε τη σκυτάλη από το Peugeot 208, «Αυτοκίνητο του 2020» για την Ελλάδα.

Κριτήρια

Τα κριτήρια επιλογής αφορούν την τεχνολογία, την ασφάλεια, την ποιότητα, την πληρότητα της γκάμας, τη φιλικότητα προς το περιβάλλον, το κόστος αγοράς και χρήσης, αλλά και κάθε άλλο χαρακτηριστικό που προάγει την ιδέα της σύγχρονης αυτοκίνησης στους Έλληνες καταναλωτές. Στο top 10 της τελικής φάσης αντίπαλοι του Captur ήταν τα μοντέλα Ford Puma, Hyundai i20, Nissan Juke, Opel Corsa, Peugeot 2008, Seat Leon, Skoda Kamiq, Toyota Yaris, Volkswagen ID 3.

Μηνύματα

Την εκδήλωση χαιρέτισε ο τότε υπουργός Περιβάλλοντος & Ενέργειας και νυν Εργασίας, Κωστής Χατζηδάκης, ο οποίος έδωσε μια νότα αισιοδοξίας για την τόνωση της εγχώριας αγοράς αυτοκινήτου στη μετά Covid εποχή. «Κάνουμε ό,τι μπορούμε για να συμφιλιώσουμε τις μεταφορές με το περιβάλλον, λαμβάνοντας υπόψη τις τάσεις της τεχνολογίας και της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης» τόνισε ο υπουργός.

Υποστήριξη

Η διοργάνωση τελέστηκε υπό την αιγίδα του υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ), του Συνδέσμου Εισαγωγέων Αντιπροσώπων Αυτοκινήτων (ΣΕΑΑ) και του Ελληνικού Συνδέσμου Συντακτών Αυτοκινήτου Μοτοσυκλέτας (ΕΣΣΑΜ). Η εκδήλωση είχε την υποστήριξη των εταιρειών Εθνική Ασφαλιστική & NBG Leasing, ενώ την επιμελήθηκε η εταιρεία Δημοσίων Σχέσεων CGC Communication.

motori.gr όλος ο κόσμος του

SEAT LEON

Best Buy Car of Europe 2021

Το ισπανικό μοντέλο έβγαλε πρώτο η κάλπη, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του ευρωπαϊκού θεσμού AutoBest.

Κείμενο: **ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ**

Για τον ευρωπαϊκό τίτλο «Best Buy Car of Europe 2021» του ανεξάρτητου ευρωπαϊκού θεσμού AutoBest ψήφισαν 31 μέλη-δημοσιογράφοι από αντίστοιχες χώρες, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα με τον υπογράφοντα, μέσα από 13 διαφορετικά κριτήρια που αφορούν το design, την ποιότητα, την οδική συμπεριφορά, την κατανάλωση, την τεχνολογία, το δίκτυο και την τιμή.

Ψήφοι

Το Seat Leon ήταν αυτό που συγκέντρωσε τις περισσότερες ψήφους, κατακτώντας τον επίζηλο αυτόν ευρωπαϊκό τίτλο για δεύτερη φορά στην ιστορία του θεσμού. Η πρώτη ήταν το 2017 με το Ateca, το πρώτο SUV στην ιστορία της Seat.

Στην επιλογή του Leon σημαντικό ρόλο έπαιξε η γενικά αναβαθμισμένη εικόνα του μοντέλου, αλλά και η μεγάλη γκάμα των κινητήρων, βενζίνης, diesel, φυσικού αερίου, ήπιου υβριδικού συστήματος και plug-in hybrid.

Τα 7 finalist

Τα μοντέλα που βρέθηκαν στην τελική φάση μαζί με το Seat Leon ήταν τα εξής: Citroen C4, Dacia Sandero, Honda Jazz, Peugeot 2008, Skoda Octavia, Toyota Yaris.

Να σημειωθεί ότι εκτός από το «Best Buy Car of Europe 2021» ο θεσμός απονέμει κάθε χρόνο και μια σειρά βραβείων που αφορούν στελέχη επιχειρήσεων, τεχνολογίες, εργοστάσια, αγωνιστικές δραστηριότητες.

Η απονομή, σύμφωνα με το πρωτόκολλο του θεσμού, θα γίνει κατά τους πρώτους μήνες του 2021 (Covid-19 επιτρέποντος), σε μια ευρωπαϊκή πόλη, με την τοποθεσία να αλλάζει κάθε χρόνο.

αυτοκινήτου στην οθόνη σας

Τα **δάνεια** της Επανάστασης

Η χρηματοδότηση, η χρεοκοπία και η αποπληρωμή

Του **Κ.Α. ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ**

Τον Φεβρουάριο του 1824 και του 1825, υπογράφτηκαν τα δάνεια της Επανάστασης μεταξύ της ελληνικής επιτροπής δανείου και τραπεζικών οίκων του Λονδίνου. Το δάνειο ήταν απαραίτητο, για να συνεχιστεί ο αγώνας και χρήματα υπήρχαν μόνο στη Βρετανία. Το Λονδίνο είχε αναπτυχθεί ως το χρηματοπιστωτικό κέντρο του 19ου αιώνα. Ήταν η εποχή που οι αξίες έπαψαν να είναι κατά κύριο λόγο τα υλικά εμπορεύματα και εμφανίσθηκαν οι άυλοι τίτλοι, ενώ οι έμποροι αντικαταστάθηκαν από χρηματομεσίτες και οι εμπορικές τράπεζες από χρηματοπιστωτικούς οίκους.

Τα δάνεια του 1824 και 1825 ήταν ομολογιακά, δηλαδή τα χρήματα προέρχονταν από ιδιώτες επενδυτές που αγόρασαν ελληνικά ομόλογα και όχι από κάποια κυβέρνηση. Όσοι επένδυαν σε ομολογίες φυσικά στόχευαν στο κέρδος, καθώς αγόραζαν τις ομολογίες σε χαμηλότερη τιμή από την αναγραφόμενη, αλλά θα αποζημιώνονταν με το ονομαστικό ποσό.

Για παράδειγμα όποιος αγόραζε ομολογίες του ελληνικού δανείου ονομαστικής αξίας 100 λιρών, έδινε 59 αλλά θα έπαιρνε εκατό. Έτσι άξιζε για τους ομολογιούχους το ρίσκο, καθώς «δάνειζαν» μια ανύπαρκτη χώρα αφού η Επανάσταση ήταν σε εξέλιξη και κανείς δεν γνώριζε αν θα πετύχαινε. Όσο πιο αξιόπιστος ήταν ο δανειζόμενος, τόσο πιο ψηλή ήταν η τιμή έκδοσης των ομολογιών. Αυτό όμως δεν ίσχυσε στην περίπτωση της ελληνικής Επανάστασης. Παρά το ρεύμα του φιλελληνισμού που είχε αναπτυχθεί στην Ευρώπη και συνέβαλε στην ευνοϊκή αντιμετώπιση του ελληνικού αγώνα από τους απλούς πολίτες, οι όροι των δανείων παρέμειναν επαχθείς.

Τα ονομαστικά ποσά των δύο δανείων ήταν 800 χιλιάδες λίρες και 2 εκατομμύρια αντίστοιχα. Ωστόσο, το πραγματικό ποσό που θα δινόταν στην επαναστατική κυβέρνηση κόπηκε στη μέση, καθώς η τιμή έκδοσης των ομολογιών στο πρώτο δάνειο ορίστηκε στο 59%, ενώ στο δεύτερο μόλις 55,5%. Οι ομολογιούχοι δηλαδή ανέμεναν τον διπλασιασμό της επένδυσής τους, ενώ αντιθέτως η Ελλάδα θα έπρεπε να πληρώσει το διπλάσιο ποσό από αυτό που πραγματικά έλαβε. Η εναλλακτική ήταν να μη λάβει κανένα δάνειο και η επανάσταση να μην χρηματοδοτηθεί.

Η ελληνική Επανάσταση δεν απέτυχε. Ωστόσο, οι ομολογιούχοι δεν πήραν τα χρήματά τους πίσω. Το 1827, πριν ακόμα ιδρυθεί το ελληνικό κράτος, η επαναστατική κυβέρνηση δήλωσε ανίκανη να αποπληρώσει τα δύο δάνεια του 1824 και 1825. Για μια δεκαετία, η Ελλάδα έμεινε εκτός των διεθνών αγορών και παρά τις προσπάθειες του κυβερνήτη Καποδίστρια, δεν κατόρθωσε να πάρει νέο δάνειο. Το 1833 όμως, οι Μεγάλες Δυνάμεις εγγυήθηκαν ένα δάνειο

60 εκατομμυρίων φράγκων ως προίκα στον νεαρό Όθωνα, που επρόκειτο να γίνει βασιλιάς των Ελλήνων....

Για δεκαετίες, τα δάνεια της Επανάστασης είχαν αδρανοποιηθεί. Προτεραιότητα είχε το δάνειο του Όθωνα, καθώς σε περίπτωση που η Ελλάδα δεν πλήρωνε τα χρέη της, θα αναγκάζονταν να το κάνουν οι Μεγάλες Δυνάμεις, ως εγγυήτριες.

Παρ' όλα αυτά, η Ελλάδα δεν κατάφερε να αποπληρώνει τους τόκους με συνέπεια το 1843 να κηρύξει πτώχευση για ακόμα μία φορά. Οι ομολογιούχοι των δανείων της επανάστασης όμως, δεν εγκατέλειψαν την προσπάθεια. Είχαν οργανωθεί σε επιτροπές, για να ασκήσουν πίεση για την αποπληρωμή των δανείων, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Η αξία των ομολογιών είχε σχεδόν μηδενιστεί. Είχαν μετατραπεί στα λεγόμενα «σκουπίδια» του χρηματιστηρίου. Οι ομολογίες δεν θα αποζημιώνονταν από τον δανειζόμενο, αλλά ακόμα και αν ο κάτοχος προσπαθούσε να της πουλήσει, η τιμή θα ήταν τόσο χαμηλή που σε καμία περίπτωση δεν θα κάλυπτε την αρχική επένδυση. Ουσιαστικά, δηλαδή, όσοι είχαν επενδύσει στην ελληνική επανάσταση κατά το 1824 και 1825, έχασαν τα χρήματά τους....

Ο ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

Αυτή η κατάσταση συνεχίστηκε μέχρι το 1879. Τότε η Ελλάδα αναγκάστηκε να επαναφέρει το ζήτημα της αποπληρωμής όλων των δανείων που είχε λάβει, καθώς κινδύνεψε να μείνει εκτός των ευρωπαϊκών συζητήσεων για αναδιανομή των εδαφών που απελευθερώνονταν από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Το 1879 έγινε ο διακανονισμός όλων των δανείων της Ελλάδας.

Οι ομολογιούχοι των δανείων της Επανάστασης αποζημιώθηκαν με το ονομαστικό ποσό των ομολογιών τους. Αφαιρέθηκαν οι τόκοι των ενδιάμεσων ετών, αλλά το ποσό που έλαβαν ξεπερνούσε την αρχική τους τιμή. Ωστόσο, οι αρχικοί επενδυτές του 1824 και 1825, αν κράτησαν τις ομολογίες και αν ζούσαν, χρειάστηκε να περάσει μισός αιώνας για να αποκομίσουν κέρδος. Αν τις είχαν πουλήσει θα είχαν μειώσει την απώλειά τους. Κερδισμένοι λογικά, ήταν οι απογονοί τους ή όσοι τις αγόρασαν αργότερα σε εξευτελιστικές τιμές. Ηθικά πάντως ήταν αναμφισβήτητα νικητές καθώς ένας αριθμός ομολογιούχων αγόρασε συνειδητά για να βοηθήσει την ελληνική Επανάσταση. Παρά τις σπατάλες των Ελλήνων, τη διχόνοια. που έφεραν και τα χρήματα, η επένδυσή τους έπιασε τόπο.

Φυσικά η εκδοχή ότι η Ελλάδα απελευθερώθηκε για να εξοφληθούν τα δάνεια είναι υπερβολική και εκτός διπλωματικής πραγματικότητας. Η Αγγλία, η Γαλλία και πολύ περισσότερο η Ρωσία δεν νοιάζονταν για τα κέρδη, τις ζημιές μερικών ιδιωτών, γιατί αντίθετα με ό,τι πιστεύουν πολλοί, τα δάνεια δεν τα έδωσαν κράτη.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ:

Τι διαφοροποιεί τη Virtus από τα άλλα funds

Επιπλέον 75-100 εκατ. ευρώ σε νέες επενδύσεις

Άλλα 75 με 100 εκατ. ευρώ σε δύο ή τρεις νέες επενδυτικές ευκαιρίες που έχουν παρουσιαστεί αναμένεται να διαθέσει η Virtus International Partners, συνεχίζοντας το επενδυτικό «σερί» της στην ελληνική αγορά, όπως σημειώνει, μιλώντας στο «ΒΕ» mononews.gr, ο ιδρυτής και Chief Investment Officer της εταιρείας διαχείρισης ιδιωτικών επενδύσεων κ. Λάμπρος Παπακωνσταντίνου. Υπογραμμίζοντας επίσης ότι οι μέχρι σήμερα επενδύσεις της Virtus στην Ελλάδα, και συγκεκριμένα στην ΑΣΤΗΡ ΑΦΟΙ ΒΥΤΟΓΙΑΝΝΗ, την Αττικά Πολυκαταστήματα και την εταιρεία αναψυκτικών Three Cents, όχι απλώς επιστρέφουν τα λεφτά που έχουν επενδυθεί πίσω, αλλά οι εταιρείες είναι έτοιμες να προχωρήσουν στις δικές τους επενδύσεις και εξαγορές, οι οποίες υπολογίζονται σε περισσότερα από 30 εκατ. ευρώ.

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ

«Είμαστε διαφορετικοί από τα άλλα equity funds. Η βασική διαφορά είναι ότι καταρχήν αποτελούμε εταιρεία διαχείρισης private equity funds. Διαχειριζόμαστε δύο διαφορετικά funds, συνολικού ύψους επενδύσεων 75 εκατ. ευρώ» σημειώνει ο κ. Παπακωνσταντίνου. «Αν και η εταιρεία ξεκίνησε το 2016, έναν χρόνο μετά άρχισε να χτίζει τις βασικές της θέσεις, που κατά κανόνα αποτελούν την πλειοψηφία των μετοχών για κάθε εταιρεία που εντάσσει στο χαρτοφυλάκιό της». Όπως σημειώνει ο κ. Παπακωνσταντίνου «επενδύουμε σε εταιρείες που έχουν αναπτυξιακή προοπτική, με ισχυρό management, ταμειακά διαθέσιμα, cash flow. Σκοπός μας είναι η ταύτιση με τη διοίκηση κάθε εταιρείας με στόχο την αναπτυξιακή της προοπτική, την ενδυνάμωσή της στο μέλλον. Δεν κάνουμε restructuring, δεν θέλουμε να πάρουμε εταιρείες προβληματικές, δεν θέλουμε υπερδανεισμένες επιχειρήσεις». «Επενδύουμε σε κλάδους που αντιλαμβανόμαστε. Τοποθετούμαστε σε κλάδους της πραγματικής οικονομίας με μεταποιητική δραστηριότητα. Εισερχόμαστε σε επιχειρήσεις που καταλαβαίνουμε τη δραστηριότητά τους, το αντικείμενό τους. Δεν πειραματιζόμαστε» εξηγεί, αναφερόμενος στη στρατηγική και τη γενικότερη πολιτική που χαρακτηρίζει τη Virtus, ο κ. Παπακωνσταντίνου. «Δεν θα έμπαινα ποτέ», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά, «στο digital ή σε startups».

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Όπως τονίζει ο κ. Παπακωνσταντίνου «αυτό που μας ξεχωρίζει στην Ελλάδα είναι ότι προτιμούμε την πλειοψηφία των μετοχών. Στην ΑΣΤΗΡ Βυτογιάννη, όπως και στην Three Cents, ελέγχουμε το 51% του μετοχικού κεφαλαίου, αλλά και την πλειοψηφία των μετοχών στα Attica». «Αν δεν έχουμε απευθείας την πλειοψηφία των μετοχών, επιδιώκουμε να έχουμε την πλειοψηφία με τους ήδη υφιστάμενους μετόχους» διευκρινίζει ο ιδρυτής της Virtus. «Είναι σαφές πως όταν προγραμματίζουμε τις επενδύσεις, δεν ορίζουμε ποσοστό κεφαλαίων προς διάθεση. Σε κάθε περίπτωση, ενδιαφερόμαστε να έχουμε τον έλεγχο. Ταυτόχρονα, οι επενδύσεις που σχεδιάζονται, οι προτάσεις που κάνουμε για εξαγορά ή οι προτάσεις που δεχόμαστε για εξαγορές περνούν από τη συμβουλευτική μας επιτροπή. Οι κ.κ. Τσαμάζ (ΟΤΕ), Αράπογλου (πρόεδρος στην Τράπεζα Πειραιώς και πρώην πρόεδρος και CEO της ΕΤΕ), Θεοδωρόπουλος (Chipita), Φέσσας (Quest και τέως πρόεδρος του ΣΕΒ) έχουν την άποψή τους για οποιοδήποτε επενδυτικό εγχείρημα, χωρίς να δεσμεύουν ωστόσο την επενδυτική ομάδα», τονίζει ο ίδιος.

ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ-ΣΤΟΧΟΣ

Τα deals, όπως υπογραμμίζει ο κ. Παπακωνσταντίνου, τα κλείνει μόνη της η Virtus. «Δεν πηγαίνουμε», λέει χαρακτηριστικά, «σε δημοπρασίες. Έχουμε το δίκτυό μας, τους ανθρώπους και σημαντικές γνωριμίες από τα τόσα χρόνια επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Από τη στιγμή που θα βρούμε την εταιρεία που μας ενδιαφέρει, ξεκινάει η ανάλυση. Διερευνούμε δηλαδή αν υπάρχει η δυνατότητα συναλλαγής και ποια οφέλη θα προκύψουν στο μέλλον».

ΑΣΤΗΡ ΑΦΟΙ ΒΥΤΟΓΙΑΝΝΗ

■ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΟΣ ειδικότερα στην περίπτωση της εταιρείας ΑΣΤΗΡ Βυτογιάννη, ο κ. Παπακωνσταντίνου αναφέρει: «Γνωρίζαμε καλά την εταιρεία. Ήρθε η ώρα να κάνει το επόμενο βήμα. Να προχωρήσει σε εξαγορές για να μεγαλώσει. Το 2017, που μπήκαμε στην εταιρεία, πραγματοποιούσε τζίρο 19 εκατ. ευρώ, είχε EBITDA 5 εκατ. ευρώ και καθαρό δανεισμό 4 εκατ. ευρώ. Η χρήση του 2020 ολοκληρώθηκε με τζίρο 21 εκατ. ευρώ, EBITDA 5,5 εκατ. ευρώ και καθαρό δανεισμό 2,5 εκατ. ευρώ». «Από τα μερίσματα που έχουμε λάβει», σημειώνει ο κ. Παπακωνσταντίνου, «έχει αποσβεστεί το 35% της επένδυσης. Από το 100% των πελατών της εταιρείας, το 90% εξάγεται! Το 95% των πελατών της δε αποτελούν πολυεθνικές, ενώ έχει αξιολόγηση "ΑΑΑ". Από μία οικογενειακή επιχείρηση που ήταν, λειτουργεί σύμφωνα με τους κανόνες της εταιρικής διακυβέρνησης και συζητεί απευθείας με τις τράπεζες».

Ποιος 'Ελληνας fund manager ψάχνει εταιρείες από τους πλειστηριασμούς;

"Επιδότηση της εργασίας και όχι της αναστολής της και μετατροπή της επιστρεπτέας ενίσχυσης σε μη επιστρεπτέα, ρύθμιση του ιδιωτικού χρέους, πάνω από 8,5 δισ. ευρώ, που δημιουργήθηκε την περίοδο του κορωνοϊού στα πρότυπα της ρύθμισης των 120 δόσεων για μικρομεσαίους επιχειρηματίες και αυτοαπασχολούμενους, που προέβλεπε και 120 δόσεις αλλά και μερική διαγραφή του χρέους που έχει δημιουργηθεί".

Αλέξης Τσίπρας, *πρώην πρωθυπουργός*

Σχόλιον: 120 δόσεις με ακατάσχετους λογαριασμούς ή με κατασχέσεις; Δεν ρωτάτε καλύτερα την κυρία Παπανάτσιου;

THREE CENTS

Σε ό,τι αφορά την επένδυση στην Three Cents, ο κ. Παπακωνσταντίνου αναφέρει για την εταιρεία παραγωγής αναψυκτικών για ενήλικες, όπως είναι ο όρος, ότι «πρόκειται για φρέσκο προϊόν (σ.σ. άλλωστε η εταιρεία ιδρύθηκε το 2015), με καλό management, που κατάφερε εξαιρετικά γρήγορα να αποκτήσει διεθνή αναγνώριση με διαδοχικές βραβεύσεις το 2019 και το 2020 από την Drinks International». Η Virtus εισήλθε στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας αναψυκτικών τον Ιανουάριο του 2020 και κατάφερε, σύμφωνα με τον ιδρυτή της εταιρείας διαχείρισης private equity, να κλείσει τη χρονιά, παρά τα περιοριστικά μέτρα που επιβλήθηκαν λόγω της πανδημίας, με πτώση 15% στις πωλήσεις αλλά αύξηση 25% στο EBITDA. Η εταιρεία κατάφερε να μπει στα σούπερ μάρκετ, να οργανώσει τα κανάλια διανομής της και να φτάσει να εξάγει σε 32 χώρες. «Έχει σε εξέλιξη επενδυτικό πρόγραμμα 700 χιλιάδων ευρώ και ατενίζει την τρέχουσα χρονιά από καλύτερη αφετηρία, έχοντας την πλήρη συμπαράστασή μας», όπως αναφέρει ο κ. Παπακωνσταντίνου.

ATTICA STORES

«Μπήκαμε στην επένδυση των Attica, σε μία πολύ καλή εταιρεία και με management που αντιλαμβάνεται και καταλαβαίνει, λόγω της μακρόχρονης εμπειρίας του, την αγορά. Είναι leader στον κλάδο με ισχυρά επενδυτικά πλάνα ανάπτυξης. Πέρασε δυσκολίες με την πανδημία, τα έσοδα επηρεάστηκαν αφού το 2020 παρέμειναν 165 μέρες κλειστό, αλλά παρ' όλ' αυτά εκτιμούμε ότι τα αποτελέσματα δεν θα έχουν υποστεί μεγάλη φθορά. Το e-shop των Attica εμφάνισε αύξηση πωλήσεων 120% σε σχέση με το 2019», σημειώνει. Ο κ. Παπακωνσταντίνου θεωρεί ότι η φιλοσοφία της Virtus αφορά στον έλεγχο και τη στενή παρακολούθηση των εταιρειών που έχει υπό την ομπρέλα της. Για τον λόγο αυτό, δεν χρειάζεται οι επενδύσεις να έχουν χαοτικό χαρακτήρα, αλλά εκτιμά πως μέχρι πέντε επενδύσεις στρατηγικού χαρακτήρα μπορούν να έχουν την κάλυψη, τη συνδρομή και την παρακολούθηση που χρειάζονται για να αποδώσουν σε ένα διάστημα μεταξύ 5-7 ετών. Στόχος, άλλωστε, κάθε φορά είναι, όπως προαναφέρθηκε, η ενίσχυση των αναπτυξιακών προοπτικών κάθε εταιρείας. Κι αυτό με απώτερο στόχο τη δημιουργία αξίας και τη μεγιστοποίηση των αποδόσεων για τους μετόχους. Φιλοσοφία που θα διέπει και τις επόμενες κινήσεις της Virtus στην επενδυτική σκακιέρα.

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΑΡΙΤΟΥ**

ΕΘΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

Γιατί ο Παύλος Μυλωνάς επιλέγει τη λύση του Χρηματιστηρίου

Διάθεση μετοχών τουλάχιστον του 40% της Εθνικής Ασφαλιστικής προκρίνει η αγορά, στην περίπτωση που η διοίκηση της Εθνικής Τράπεζας, που αποτελεί και τον κύριο μέτοχο, λάβει την οριστική απόφαση να προχωρήσει σε δημόσια εγγραφή (IPO) τερματίζοντας τις διαπραγματεύσεις με το CVC. Σύμφωνα με έμπειρα τραπεζικά στελέχη και διαχειριστές κεφαλαίων, η διοίκηση της Εθνικής Τράπεζας υπό τον Παύλο Μυλωνά γνωρίζει τους κινδύνους που εγκυμονεί μία συμφωνία χωρίς ικανό τίμημα, τέτοιο που να ανταποκρίνεται στα οικονομικά μεγέθη και την ιστορία της Εθνικής Ασφαλιστικής.

Ταυτόχρονα, οι διαπραγματεύσεις με το CVC ακόμα και αν το τίμημα ανέλθει πάνω από τα 500 εκατ. ευρώ, σχεδόν 50% κάτω από τα ίδια κεφάλαια, τη στιγμή που συνεχίζει κερδοφόρα σε κάθε τρίμηνο, όπως αναφέρουν οι πληροφορίες, αναμένεται να τραβήξουν σε μάκρος και χρόνο. Που σημαίνει ότι θα απαιτηθεί νέα διαπραγμάτευση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού, την DG Comp. Αν επιλεγεί, από την άλλη, η λύση της εισαγωγής των μετοχών στο Χρηματιστήριο, αρκεί μόνο μία δήλωση της διοίκησης της τράπεζας, οπότε δεν θα χρειαστεί καμία παράταση που να παραπέμπει στη γραφειοκρατία των Βρυξελλών.

Υπό τα δεδομένα αυτά, οι παράγοντες της αγοράς επισημαίνουν ότι η Εθνική Τράπεζα θα μπορούσε κατ' ελάχιστο να διαθέσει το 40% των μετοχών της Εθνικής Ασφαλιστικής στο επενδυτικό κοινό, αφήνοντας τελικά την αγορά να αποφασίσει για το τίμημα που θα προσφερθεί.

Οι ενθαρρυντικές προοπτικές για το 2021 έχουν ανεβάσει τον πήχη για την αποτίμησή της. Επιπρόσθετα, η αποτίμηση της ΑΧΑ Ελλάδος μετά το deal με τη Generali έδωσε ένα επιπλέον σημείο αναφοράς, καθώς κατ' αναλογία η αξία της Εθνικής Ασφαλιστικής ανεβαίνει ακόμη πιο πολύ.

Και όχι μόνο αυτό, η αγορά στέκεται στην ανακοίνωση των εργαζομένων στην Εθνική Ασφαλιστική. Εκτός ότι η ηλεκτρονική σελίδα των υπαλλήλων έχει κατακλειστεί από... ανακοινώσεις κομμάτων, τύπου «Λαϊκής Ενότητας», οι εργαζόμενοι συγκρίνουν την αποτίμηση της ΑΧΑ που πουλήθηκε προσφάτως στη Generali με την προοπτική πώλησης της Εθνικής Ασφαλιστικής στο CVC. Το deal έγινε στις 8,3 φορές τα κέρδη της ΑΧΑ.

Αναλογικά, η Εθνική Ασφαλιστική θα έπρεπε να πουληθεί (8,3 * 81,7 εκατ. €) 680.000.000 € για το 100% (ή 547.200.000 για το 80%) σε σχέση με τα κέρδη προ φόρων ή αντίστοιχα σχετικά με τα κέρδη μετά από φόρους θα έπρεπε να πουληθεί (12,47*57,91 εκατ. €) 723 εκατ. € για το 100% (ή 578,3 εκατ. € για το 80%).

OVER

FM 104,9

Το αθλητικό ραδιόφωνο

των δημοσιογράφων

RENAULT
Passion for life

Νέο Renault CAPTUR

Το Απόλυτο Crossover

Αυτοκίνητο της Χρονιάς 2021

Το εμβληματικό compact crossover, το No1 σε πωλήσεις στην κατηγορία του στην Ευρώπη

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ 2021 για την Ελλάδα!

Το Νέο Renault CAPTUR με:

- **Κινητήρες** βενζίνης, diesel, LPG, τώρα και Plug-in Hybrid έως **160hp**
- Προηγμένα Συστήματα Ασφάλειας **Renault Easy Drive**
- Σύγχρονες Τεχνολογίες Συνδεσιμότητας **Renault Easy Connect**
- **90 χρωματικούς συνδυασμούς**

FOR SAFER CARS EURO NCAP ★★★★★ TEST 2019

5 ΧΡΟΝΙΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑΚΗ ΕΓΓΥΗΣΗ RENAULT

Το νέο Renault CAPTUR έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης από τα 27 Μέλη του ανεξάρτητου Θεσμού «Αυτοκίνητο της Χρονιάς για την Ελλάδα», ο οποίος απαρτίζεται από καταξιωμένους δημοσιογράφους των μεγαλύτερων έντυπων και ηλεκτρονικών μέσων της χώρας.

TEOREN MOTORS AE
Β. Ν. ΘΕΟΧΑΡΑΚΗΣ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΑΣ RENAULT & DACIA
Έδρα-Έκθεση-Service: Λ. Τατοΐου 93, Μεταμόρφωση, 144 51, τηλ. 210 5706850
Διοίκηση-Έκθεση-Service: Λ. Κηφισού 138-140, Περιστέρι, 121 31, τηλ. 210 5706860
ΑΡ. Γ.Ε.ΜΗ.: 008087901000

Μάθετε περισσότερα:
24/7 Info Line 800 11 11011
www.renault.gr